

# Nora Biologiska Förening

## Årsskrift 2022



# INNEHÅLL

|                             |    |
|-----------------------------|----|
| Vice ordförande har ordet   | 3  |
| Verksamhetsberättelse 2022  | 3  |
| Exkursioner                 | 4  |
| Blomstrande Nora            | 21 |
| Artfynd 2022                | 22 |
| Fågelrapporter              | 22 |
| Ryggradslösa djur (småkryp) | 28 |
| Däggdjur                    | 37 |
| Svampar                     | 38 |
| Växtfynd                    | 40 |
| Låsbräkenmagi               | 44 |
| Tidiga botanister i Nora    | 49 |
| Program 2023                | 56 |



NORA BIOLOGISKA FÖRENING

Framsida: *Phasia hemiptera*, en parasitfluga  
Foto: Camilla Pettersson  
Layout: Kajsa Grebäck  
Ansvarig utgivare: Peter Bernövall  
Tryck: AB Kontorsrutin



Vi har styrelsemöte vid Fibbetorpsreservatet en dag i april med fika och trevlig samvaro. Här Roland Thuvander och Peter Bernövall. Foto Lotta Persdotter Andersson

## VICE ORDFÖRANDEN HAR ORDET



Ekorre. Foto: Kajsa Grebäck

Ytterligare ett år med stora förändringar i omvärlden. Rysslands krig i Ukraina har påverkat oss med höga energipriser som följd. Dessutom har inflation, räntor och matpriserna stigit kraftigt. Här hemma har pandemin inte avtagit helt men har nedgraderats så att de flesta aktiviteter kan genomföras som förr.

De flesta miljömålen som riksdagen har fastslagit har inte uppnåtts. Vi har genomfört alla planerade exkursioner, de har även i år genomförts i närområdet utom en som gick till Östergötland. Det är fortsatt högt tryck på naturreservaten.

Under vår ordförande Peter Bernövalls rehabilitering efter en svår operation har jag övertagit vissa av föreningens ordförandes uppgifter.

Roland Thuvander

## VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2022

Föreningens 80:e verksamhetsår

Förtroendevalda (samma som föregående år)

Ordförande: Peter Bernövall

Vice ordf: Roland Thuvander

Kassör: Lisbeth Uhr

Sekreterare: Lotta Persdotter Andersson

Övriga ledamöter: Karin Berg, Lovisa Nilsson,

Camilla Pettersson, Renate Schwencke

Suppleanter: Claes Urban Eliasson, Kajsa Grebäck

Revisorer: Annika Carlsson, Bertil Sundberg

### Medlemmar

Föreningen hade samma medlemsantal som förra året, 202 personer.

### Sammanträden

Styrelsen har under året genomfört ett antal protokollförda möten, Under året kunde vi återigen genomföra de flesta "live". Årsmötet hölls på Svalbo café.

### Exkursioner

De planerade 12 exkursionerna kunde genomföras (se särskilda artiklar).

### Naturvårdsfrågor

Som i fjol har vissa inventeringar genomförts inom LONA projektet (Lokala naturvårds-satsningen). Ny skötselplan för Fibbetorp har antagits av kommunen och vi kommer att skriva ett nytt samarbetsavtal med kommunen från och med 2023.

Ett ärende som till en början inte verkar så stort är att kommunen beslutat att genomföra en avverkning på ca 6,5 ha skog på Alntorps Ö. I beslutet framgår det är för att stoppa granbarkborrens framfart. Beslutet togs enhälligt av de flesta partierna. Vi tycker det är mycket märkligt beslut. Vi fattar ingenting. I bakgrunden är att ett antal granar är angripna



av granbarkborren och då främst under den extrema torkan 2018. Därefter har angreppet som vi ser det avtagit. Kommunekolog, Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen tycker inte att det behöver ske någon avverkning utan helst att ett kommunalt naturreservat bildas på ön. Vi och Naturskyddsföreningen i Nora har inte blivit informerade eller tillfrågade. Detta beslut togs fram mycket fort på slutet, utan att vi hade möjlighet att agera. Efteråt har vi tillsammans med Naturskyddsföreningen försökt att förstå vad de beslutat och varför. Vi fattar ingenting trots ett flertal gemensamma möten. Beslutet är unikt då det går emot alla naturvårdsinstanser och verkar ologiskt. Hur har kommunen tänkt sig att naturvårdsfrågor skall hanteras i framtiden. De verkar inte vilja göra normala åtgärder mot granbarkborren som att fälla ned de angripna träden utan vill avverka alla granar inom ett stort område samt att samtidigt genomföra gallringar på stora ytor. Kommunen har nya ledare för det de två

ledande partierna Moderaterna och Socialdemokraterna. Det är våra förhoppningar att det innebär att kommunen får en modernare syn på naturvård och hur man kommunicerar med allmänheten. Representanter för oss och Naturskyddsföreningen hade ett möte i början av december med de två nya partiledarna och vår förhoppning är att avverkningen inte genomförs utan att i stället en plan för vad som skall ske på ön tas fram. Det enda positiva som vi ser det är att vi och Naturskyddsföreningen arbetar mer och bra ihop.

### Ekonomi

Årets ekonomiska resultat blev minus på 6435 kr. Tillgångarna vid årsskiftet var 108 943 kr. Medlemsavgiften var oförändrat (100 kr för enskild medlem och 150 kr för familj, inklusive årsskriften på 58 sidor).

Nora i januari 2023

Roland Thuvander, vice ordförande.

## EXKURSIONER

### Strömstareutflykten 6 februari

Text:

Camilla Pettersson och Renate Schwencke

Vi var en liten trevlig grupp som parkerade bilarna och samlades vid hyttfallet i Hammarby, vädret var bra men isgata låg blank



nästan överallt. Barn, som klarar isen bäst, är roligt att ha med sig på sådana här turer, de är ofta nyfikna och ser saker som vi vuxna ofta missar.

Småfåglar som stjärtmesar och blåmesar hälsade oss välkomna, och även korpen flög förbi och ropade till oss. Där vattnet stillar sig simmade knipor och gräsänder.

Vi sökte av fallet och gick sedan över dammluckorna för att fortsätta vårt sökande efter strömstaren utefter ån. Isen satte lite käppar i hjulen, men på tillbakavägen satt strömstaren där och vi ser den länge och kan fotografera. Vi bestämde oss sedan för att åka vidare mot Hammarby herrgård och se ån därifrån. På vägen dit, vid Lugnet, lyckades de första bilarna se en lågt flygande havsörn av äldre modell med fantastiskt vacker vit stjärt. Den flög lågt

Gråsiska. Foto Renate Schwencke

över oss och brydde sig inte alls om den störande trafiken med nyfikna fågelskådare.

Matsäcken var vi intresserade av redan från start och vi bestämde att packa upp och äta den vid Järle naturreservats stora parkering. Vi i föreningen har startat upp en välbesökt och uppskattad fågelmatning med hjälp av Renate som med stor glädje sköter om och ser till att våra små matgäster har påfyllt och klarar vintern bra. Just denna dag var det blåmes, talgoxe, tall och entita, grönsiska, nötväcka och domherre vid matbordet. Ofta under vinterhalvåret infann sig stenknäck, järnsparv, rödhake, gulspurv, större hackspett, nötskrika, svartmes, gråsiska, bofink, sidensvans och bergfink. Skogsmus, ekorre och vessla tog också ofta tillfället i akt att smaka det som bjöds under vintern. Spillkråkan och mindre korsnabb kan också ofta höras och se från grillplatsen.

Föreningen står för inköp av olika frön och Renate har byggt två väldigt fina fröhus, som passar in bra i miljön. De sitter placerade en bit från grillplatsen så man ser fåglarna väl från bänkarna och man kan lätt skåda de olika arterna.

### Ugglor söndagen 20 mars

Text: Roland Thuvander

Vi var sex personer som avreste från Nora torg. Som brukligt åkte vi norrut. Första stopp med hörd uggla var vid Skomakartorp. Där



Sparvuggla. Foto: Kajsa Grebbäck



Fågelmatning Järleån. Foto Renate Schwencke

hördes en sparvuggla. Denna lokal är mycket bra för sparvuggla då vi oftast hör och i bästa fall ser någon. Sedan fortsatte vi mot Moshytan där ytterligare en sparvuggla hördes.

Därefter var det tyst, vi for på lite hala vägar ned mot Finnå. Fortfarande tyst. På sista stoppet för resan i Stadra hördes tre kattugglor samtidigt och de framförde stora delar av kattugglans varierande läten.

### Fibbetorp 7 april

Text: Roland Thuvander

När man gör upp exkursionsprogrammet är väder en oförutsägbar variabel. På denna utfärd var Peter Bernövall och Camilla Pettersson på plats. Ymnigt snöfall gjorde att aktiviteten avbröts. Under följande natt kom det ca 40 cm snö, det mesta på ett dygn på många år.



## Dalbotorpsravinen 30 april

Text och bild : Camilla Pettersson

Vi hade bestämt Dalbotorpsravinen och hackspettar för denna utflykt på Valborgsmässoaftons morgon, och det var som det brukligt är, svalt. Siktet för oss var alltså inställt på just hackspettar, men även de andra fåglarna som vi skulle kunna få träffa på. Hackspettarna var inte helt med på denna överenskommelse, trots att dessa skogsraviner är fulla med många lågor och död ved, precis som de gillar. Just innan parkeringen av bilarna kom iallafall en gröngöling sneddande framför bilen, men i själva skogen hittade vi bara en större hackspett.

Dalbotorpsravinen kunde senare på våren, i slutet av maj, erbjuda trevlig och intensiv sång av mindre flugsnappare.

Dalbotorpsravinen har en miljö som både prinsessan Tuvstarr och Ronja Rövardotter skulle trivas i, marken är intensivt grön av mjuk moss och pelarsal och plockepinn avlöser varandra. Många granar har fallit och barkborren har haft kalas här och där. Längs



ner i ravinerna rinner en liten bäck där vårens favorit gullpudra växer. Den lilla växten trivs bra i fukten och de övre bladen ser ut som de är pudrade med guldgult puder. Blommorna däremot är fasligt små och oansenliga.

Ner mot bäcken har vi Noras, så vitt vi vet, enda lokal för den speciella svampen bombmurkla, och i år hade vi tur, det hade hittats en fruktkropp innan vår utflykt, så vi kunde besöka den, där den satt i mossan. Arten är kinkig och vill helst ha gammal granskog, med rörligt vatten runt sig. Gamla granskogar har det blivit stor brist på, så det går inte så bra för bombmurklan.

Vi gick backe upp och backe ner på den uppmärksammade rundan, fikade, och njöt i morgontimmen. Väl framme vid vägen och med siktet inställt på parkeringen, fick vi med stor förvåning, i en grusig dikesslän, syn på en kambräken, kraftig och fin. Det är sådana här fynd som gör att man ibland tror att man inte varit på en vanlig promenad i skogen, utan att det faktiskt varit en skattjakt och man till slut har hittat skatten! Under sommaren ståtade den med 4 sporblad, och hade fyra grönvit nattviol bredvid sig.

Forsärla med mat tv och forsärleungar th. vid Järleån. Foto: Renate Schwencke



## Järleåns naturreservat 12 maj

Text: Lotta Persdotter Andersson

Vi är 5 st som samlas och utgår från P-platsen denna fina vårdag och går norrut mot Balders hage. Vi hör varnande dubbeltrast, 2 korpar som flyger förbi. Sjungande taltrast, 5 st, järnsparv och grå flugsnappare.

Vi går ner efter branten mot ån och grillplatsen, där upptäcker vi ett fågelbo i ett av vindskydden, ett litet fågelbo med ungar i. Deras små röda gap tigger hela tiden mat och vi ser oss omkring efter honan. Det är en forsärla som sitter i ett angränsande träd och varnar.

Vi slår oss ner och äter vår medhavda matsäck vid eldstaden och pratar naturupplevelser och lyssnar på fåglarna omkring oss. I ån ser vi spelande drillsnäppa, 2 st stenknäck på födosök och gärdsmyg, när vi vandrar vidare på stigen efter Långforsen ser vi gullpudra i de porlande vattendragen och enstaka tibastbuskar.

Vi såg även två tranor som flög förbi och spillkråka som alltid vistas här efter ån i asparnas hålträd och i ängsmarken.



## Åsbosjön runt 15 maj

Text Anders Carlberg Foto: Camilla Pettersson

Den årliga exkursionen på cykel startade som vanligt klockan 06:00 på Nora Torg. Det var en solig men lite kylig morgon och vinden var svag. Vi trampade ner till Norasjön. En svartvit flugsnappare sjöng intensivt liksom en ärtsångare och ute på Alntorpsö hördes göken gala. En gråhäger flög förbi. I sjön jagade en fisktärna och kanadagäss, en grågås samt en skäggdopping simmade nära Ryssholmarna. Kjell passade på att visa kärrtörel och knyt-



Rotticka

ling. Vi passerade vattentornet, där en rödstjärt satt och sjöng och några steglitser flög förbi. Vid Värmeverket jagade en hus- och en ladusvala.

Ett kort stopp blev det vid Plåthammarsbron. Härmsångaren, trädgårdssångare och en stenkäck sjöng för fullt. En försärla jagade vid den lilla å-fåran.

I Gyttorps reningsdamm låg bland annat vigg, storskrake, sothöns och en rörhöna. Svampen rotticka hittades vid en död gran och en planta murgröna växte intill dammen.

I dammen vid Skoftorp rastade en kricka och en skogssnäppa letade mat. Vi hörde skogsduva och en gök till. En ormvråk bevakade sitt revir och en spillkråka flög skriande förbi oss. Årets första tornseglare jagade över Norra Ås.

Som vanligt traskade vi ut till Södra Ås våtmark. Göktyta, säv- och rörsångare, dubbeltrast, gulärta, grönbena, enkelbeckasin, ängsbiplärka, sävsparv samt ett häckande sångsvanspar blev nya för dagen. Vid Vattenskidklubben och Knutsberg fick vi se stjärtmes, brun kärrhök samt en tidig bivråk.

Kjell visade på flera växter som de sällsynta arterna sjuhornig daggekåpa, gulsippa, dvärgbened och skuggnäva. Vi såg också några vanliga dagfjärilar som aurorafjäril, tostebåvinge och grönsnabbvinge.



Dvärgbened



Totalt hittade vi 81 fågelarter, fyra färre än året innan. Här följer en artlista på de 81 fågelarterna.

Kanadagås, Grågås, Sångsvan, Gräsand, Kricka, Vigg, Knipa, Storskrake, Tornseglare, Gök, Tamduva, Skogsduva, Ringduva, Rörhöna, Sothöna, Trana, Skäggdopping, Tofsvipa, Enkelbeckasin, Skogssnäppa, Grönbena, Skrattmås, Fiskmås, Fisktärna, Gråhäger, Bivråk, Brun kärrhök, Ormvråk, Göktyta, Större hackspett, Spillkråka, Gröngöling, Nötskrika, Skata, Kaja, Kråka,

Korp, Entita, Blåmes, Talgoxe, Sånglärka, Ladusvala, Hussvala, Stjärtmes, Lövsångare, Gransångare, Sävsångare, Rörsångare, Härmsångare, Svarthätta, Trädgårdssångare, Ärtsångare, Törnsångare, Kungsfågel, Gärdsmåg, Nötväcka, Trädkrypare, Stare, Taltrast, Dubbeltrast, Rödvingetrast, Koltrast, Björktrast, Grå flugsnappare, Rödhake, Svartvit flugsnappare, Rödstjärt, Buskskvätta, Järnsparv, Pilfink, Gråsparv, Gulärta, Forsärla, Sadesärla, Ängsbiplärka, Bofink, Stenknäck, Grönfink, Steglits, Gulsparv och Sävsparv.



## Nattfågellyssning Tysslingen 4 juni

Text:

Camilla Pettersson och Renate Schwencke

Samling skedde på Nora torg klockan 20.00 och vi for vidare till Rännesta där vi mötte upp Roland.

Bilfärden gick vidare direkt till Södra tornet där vi visste att citronärta var rapporterad, men på trådarna runt åkern satt bara gulärter & buskskvättor, men de är också vackra fåglar. Vi stannade till som hastigast vid Åkerbymaden, gick in genom trädningen till plattformen och spanade av. Rördrommen hördes blåsa i sin flaska och göken gol. Kattugglans hoande bidrog till en spöklik kväll.

Sedan bar det av till det nybyggda norra tornet med tre våningar, så högt att man känner gunget i knäna. Här satt vi med termoserna en stund och såg de sovande ägretthägrarna, som ser ut som bortflugna lakan som fastnat i trädens grenar.

Det mest spektakulära var kanske det stjärnfall vi såg från tornet, mycket ljusstarkt och vackert.

Vi åkte från ett vindstilla och milt Tysslingen övertygade att detta är bland de bästa sätten att tillbringa en försommarkväll.



## Botanisk utflykt till Östergötland 18 juni

Text och foto Claes U. Eliasson

I duggregn och en frisk västlig vind startar vi tre från Nora utflykten mot Ombergstrakten i Östergötland. Vi sammanstrålar med deltagarna från Örebro läns botaniska sällskap på en parkering i södra Örebro och blev nu 8 deltagare. Vår utflykt sammanföll med motionsloppet på cykel, Vättern runt och det sinkade oss stundtals, men mest under hemresan då målgången skedde i Motala.

På Östgötsläätten möttes vi av glada, röda vallmofält och ibland dominerade även blåklint som åkerogräs. Utflykten kändes redan exotisk och stämningen steg inför vårt första mål, Ombergsliden med rikkärr nedanför en slalombacke och en märkelig blandning av torrare och våtare ängar i avrinningen under Ombergets markanta östsluttning.

Vid dagens mitt sken solen från en klar himmel och det blev sommarvarmt trots den friska västanvinden. Vi började med att titta på flugblomster och svarthö från rikkärrens spänger. På vindlande stigar genom sumpskog kom vi fram till en betad, blomrik torräng med bl.a. getvåppling, backglim, brudbröd, sötvedel och solvända. Där flög det också ganska rikligt



Vatten rinner ut över ängarna öster om Omberg och ger genom kalkinslaget upphov till en rik och ovanlig flora.

av dagfjärilar då Omberg gav lä för vinden. Noterar bl.a. slättergräsfjäril, pärlgräsfjäril, brunfläckig pärlemorfjäril och några sista, slitna mindre blåvinge. Då vi stod församlade på parkeringen fick vi också se en bivråk glida förbi på ganska nära håll.

Vårt nästa mål var Kastad kulle, en kalkrik drumlin på slätten. Vår ledare Owe Nilsson visste vägen dit. Det blåste nu så man fick hålla i hatten i det öppnare landskapet. Det blev därför inga noteringar av intressanta insekter trots reservatsskyltens info att ängsnätfjäril trivs där. Vi rundade kullen på läsidan och noterade att pimpinell och harmynta var talrika på de betade markerna mellan taggiga slånsnår.

På sydsidan finns en äldre grustäkt och då vi mellan träd och buskar, genom ett hav av krissla, trädde in där hade vi förflyttats till en miljö så annorlunda att man kunde tro att vi befann oss i Centraleuropa. Sluttningarna lyste av gulblommande luddvedel, medan pimpinell och färgmåra stod mer diskret runt de stora luddvedelbestånden. Här var det härligt att slå sig ner en stund bara för att insupa den exotiska känslan en så avvikande flora bjöd på.

Då vi var på väg därifrån tittar vi på ett större bestånd av blåblommande vicker som i ett första ögonkast såg ut som kråkvicker, men de



Harmynta var en av de dominerande växtarterna.

växte mer upprätt än denna och vi enades om att det måste vara luktvicker. Denna art finns här och var på Östgötsläätten, men på Artportalen fanns före denna dag inga rapporter från Kastad kulle.

Vi avslutade dagen på de stora rikkärren i Hagebyhöga. Här blommade ängsnycklar och vaxnycklar i stor mängd. Här och där stod också flugblomster och bestånd av svarthö. Owe visar oss ett par exemplar av rariteten gulyxne på en välkänd plats. Upptäckte snart också att den lilla oansenliga orkidén honungsblomster fanns i stort antal på denna begrän-

Färgmåra är ännu en av de kalkgynnade växtarterna på Kastad kullen.



En ockragul sikelvinge satt i vila i väntan på nattens flygning.

sade yta. Av insekter sågs få arter här pga. den hårda vinden. Skraphåvandet av gräsull och starr efter rikkärrens exklusiva vapenflugor var förgäves. Uttröttad av hoppandet på tuvor mellan surdrågen och krypande under taggtråd var det skönt med en liten uppfriskande fikapaus innan vi skiljdes åt och for hemåt.

Den som vill ta del av en mer utförlig artlista hänvisas till Artportalen, sök på Vadstena kommun 2022-06-18.

Luddvedel är en Östgötsläättens verkliga rariteter. Berit Ragné känner på de mjuka blomstjälkarna.







Samling vid det stora beståndet luktvicker som förbisetts tidigare. Luktvicker växer mer upprätt än den vanligare kråkvicker.

På rikkärren i Hagebyhöga blommade ängsnycklar och vaxnycklar i stor mängd. Gräsullens vita vippor satte också stark prägel på kärren.



Owe har precis visat oss gulyxne och så upptäcker vi mängder av den lilla honungsblomster på samma yta. Gulyxne är en av Sveriges ovanligare orkidéer.

Flugblomster växte mer enstaka i samtliga kärr vi besökte denna dag.







## Väggkantsflora i sommartid

Text: Berit Ragné

Foto där inte annat anges: Camilla Pettersson

I programmet står det ”väggkantsflora i Grythyttan” 2:a juli. Jag förstår att det växer allt möjligt efter våra vägar, där frön sprids med bildäck och vägmaskiner och kanske även med vandringskängor. Jag kände en viss tvekan inför att följa med då vi precis upplevt flera dagar med mer än +30°C. Det verkade inte särskilt lockande att vandra vid en glödhet asfaltväg.

Vi är några som hjälps åt att inventera olika områden i Nora kommun och vi träffades en kväll före exkursionen. Vi diskuterade och bestämde oss då att följa med. Ett beslut som visade sig vara helt rätt. Vi blev tio deltagare som samlades vid måltidens hus i Grythyttan.



Brudsporre är normalt rosaröd, men ibland helt vit



Fältgentiana är en rödlistad art med minskande förekomst



Vitpyrola är en skogsart men gynnas av ljuset vid en väg

Där hälsade Daniel Gustafsson oss välkomna och berättade om de olika platser och vägar vi skulle besöka. Vädret var perfekt, +20°C med lätt molnighet. Vi åkte söderut på väg 422 och parkerade på en plats med krossat skiffer – vad annat i Grythyttan. Där växte brudborstar i stor mängd samt även en skogsklocka och späddaggkåpa, tack vare kalk i marken. På dikesrenens motstående slänt växte många brudsporrar, skogsklockor och brudborstar. Man fastnade här nästan i virrvarret av skogsvicker. Kjell hittade lite överraskande ett överblommat exemplar av majviva.

Vi flyttade oss sedan till vägen mellan Hällefors och Filipstad, in på Värmlandssidan. Det var en vacker väg med många sjöar förbi Saxå herrgård. Vi körde in på en liten skogsväg mot Färnebo. Där gjorde vi några korta stopp. Vår rastpaus kunde vi avnjuta bland mängder



Slätterblomma.  
Foto: Lotta Persdotter  
Andersson



Vägverket har i områden med värdefull flora bidragit med skyltar.

av slätterblommor, ormröt och darrgräs. Vi vandrade sedan en bit på skogsvägen där vi överraskande hittade fjällgröe. Jag ringde till Owe Nilsson som befann sig på Öland på Svenska botaniska föreningens exkursion. Han talade om att fjällgröe i Värmland inte var så ovanligt. På andra sidan den lite större vägen blommade några brandliljor, ett minne av någon gammal bosättning. Där fanns också en stenmur övervuxen av mossor och lavar. Marken där var täckt av rödkämpars bladrosetter samt slätterblommor. Vid vägen växte mängder av rödklint, dock ännu ej i blom. Vidare noterade vi vårärt, skogstry, fläcknycklar och dvärglumner. Över oss flög en hagtornsfjäril, på rätt sida landskapsgränsen, alltså i Värmland. Vi såg även sotnätfjäril. Vi fortsatte efter en väg som var kantad av ca 200 brudsporrar och däribland även vita sådana. Några av vårt sällskap gav sig hemåt vid 14-tiden.

I två bilar for vi sedan vägen mot Orsa. Ett avsnitt av denna väg var uppmärkt med ”Artrik väggkantsflora”. Där fick vi se ängsgentiana, purpurknipprot och vitpyrola. Vi fortsatte sedan till fots längs en mindre väg där vi fick se flera ängsgentianor och den ovanliga fältgentianan. Vid bäcken intill växte kräklöver, topplösa, samt på en torrare yta också malört.

Nöjda och glada efter en underbar dag åt några av oss sedan pizza i Grythyttan.



Vi vandrar efter artrika väggkanter i Hällefors kommun. Länsstyrelsen har börjat göra inventeringar och kartor där dessa områden märks ut. På bilden Anna Ljungkvist, Berit Ragne' och medlemmar från ÖLBS. Foto: Lotta Persdotter Andersson

På egen risk så nämner jag att lövsångare, svarthätta och gärdsmyg sjöng för oss på vår Botaniska exkursion. Jag har blivit tillrättavissad på en exkursion i Småland när jag hörde en sommargylling och noterade det högt – ledaren, Hakeliet sa då med eftertryck att detta är en botanisk exkursion.

Tack Daniel för en oförglömlig dag i floras rike. För den som vill se var de olika växterna i texten påträffades kan detta ses på Artportalen.



En av de mindre väggarna som besöktes





Samling vid info-skytten om Bullerdalen.  
Foto: Claes U. Eliasson.

## Botanisk utflykt till Bullerdalen i Karlskoga

Text Claes U. Eliasson

Inspirerad av Owe Nilsson's bok *Floran i Karlskoga kommun* (2008) kontaktades han i vintras och lovade då att ställa upp som guide för NBF, trots att han inte är medlem i vår förening. Det var länge sedan föreningen hade en utflykt till grannen Karlskoga kommun i programmet.

Den 23 juli var en övervägande mulen dag, men med uppehållsväder. Den för många, nästan plågsamma värmen som hållit sitt grepp om hela Sverige i en hel månad halverades dagen innan. Vi var sex personer från Nora som sammanstrålade med Owe vid Östra kyrkogården. Söder om kyrkogården sträcker sig den 10-20m djupa ravin Bullerdalen med en bäck i botten som rinner ner till Svartälven.

Längs den bekväma gångstigen pekade Owe ut de ovanliga gräsen lundelm och storgröe. Kjell var särskilt road av dessa botaniska rariteter på våra breddgrader. Berit var imponerad av den högväxta granskogen och att strutbräken växte



Grönskan var överdådig längs gångvägen.  
Foto: Camilla Pettersson.

sig så hög och dominerade hela dalbottens fältskikt. Cirka tio procent av granarna hade nyligen dödats av granbarkborre, troligen främst efter torkan 2018.

Det fanns talrika vindfällan bland granarna och där solen nådde ner i fältskiktet dominerade springkorn. Jag blev inspirerad av detta, då tre rödlistade fjärilar i överfamiljen mätare är exklusivt knutna till denna växtart. Letade dock förgäves efter deras larver, trots att vi såg åtskilliga gnagspår i bladen. Nätådrig parkmätare borde ännu vara på vingarna i slutet av juli, men vi lyckades inte skrämra fram någon. Anders fann istället larverna av paddbärsmalmätare på trolldruva som denna fjäril har som enda värdväxt i södra Sverige.

Där stigen passerade en yta med marköversilning uppmanade Owe oss att, titta nu noga, så ska ni få se en av Bullerdalens rariteter. Vi förstod att han menade något litet och spanade noga igenom vegetationen närmast stigens grus. Där fick vi så se dvärghäxört som växte sparsamt på tre, aningen separerade ytor. Anders skarpa öga upptäckte en originell styltfluga som hade tofsar på benen och därför var lättare att artbestämma till *Dolichopus wahlbergi*.

Efter en knapp kilometer i svagt utförslut kom vi fram till Svartälven där vi vilade en stund. Där växte en gran med nära nog 1m diameter. Jag hade under promenaden noterat att ek i framtiden kommer att bli ett av de dominerande trädslagen i denna skog, fågelspridda från



Den ovanliga parasitstekeln *Aphanistes klugii*.  
Foto: Anders Carlberg.



Den lilla styltfluga *Dolichopus wahlbergi*.  
Foto: Anders Carlberg.

planterade ekar på kyrkogården.

För att sedan återvända mot kyrkogårdsområdet längs en ny stig fick vi balansera mellan tall- och granrötterna på krönet av en skarp getrygg mellan Svartälven och Bullerdalen. Roland och Anders som först nådde upp till plan mark med utsikt över Svartälven ropade kungsfiskare, men vi som kom krypande efter dem hann aldrig se denna flyga förbi.

Nu hade Owe ännu en raritet att visa. På två ställen i en stenmur växte en art trav som det hade tagit botaniska experter flera år innan



Dvärghäxört växte bara i kanten av gångvägen.  
Foto: Anders Carlberg.





Hybridtrav  
i en mur i utkanten  
av kyrkogården.  
Foto: Claes U. Eliasson.



de kunnat ena sig om rätt arttillhörighet. Man hade slutligen enats om att det var en hybrid mellan två arter med hemort på Balkan – *Arabis x digenea*. Detta är den enda förekomsten i Sverige av hybridtrav och den har minskat från tio plantor 1999.

Nu blev det Camilla's tur att vara observant på ett spännande småkryp. På ett löv i skogsbrynet satt en tämligen stor art hängbensstekel. Anders lyckades senare, med experthjälp (det. William Penigot) få fram namnet på den – *Aphanistes klugii*.



Vår närstudie av  
dvärglin. Dvärglin är  
en mycket oansenlig  
växtart.  
Foto: Claes U. Eliasson.

På artportalen finns sedan tidigare endast två noteringar från Sverige, i Småland. Den är inte funnen i Norge och i Finland är endast ett fynd gjort, på Åland. Denna parasitstekelart utvecklas i puppor av nattfjärilar. I Sverige är den kläckt från lindsvärmare, som vanligen förpuppar sig ytligt under mossor på stenar och hållar.

Berit och jag valde att inte följa med på ytterligare en längre promenad utan vilade uppe vid kapellet, så denna del av utflykten utelämnas i min text.

Vårt sista mål för dagens utflykt var en grusväg in på Villingsbergs skjutfält där Owe visste att det blommade dvärglin. Vildlin växte talrikt i välgkanterna, medan dvärglin bara växte i innerkurvan av ett Y-format vägsål där marken var störd, men sand och grus inte hårt packad. Dvärglin är en västlig art som har sin västgräns i Mellansverige i Karlskoga kommun. Owe menar att den gynnats och spridits genom militärens förflyttningar på skjutfälten.

Efter detta valde några att åka hem, medan vi övriga avnjöt en god lördagsbuffé på restaurangen Lake side vid Våtsjön där också Owe tackades för en spännande guidning i Karlskoga kommun.

Samtliga fynd finns rapporterade till Artportalen. Sök på; Karlskoga kommun 2022-07-23.



Jordlöpararten borstlöpare har stor utbredning i Sverige.

Borrflugan *Trypetoptera punctulata* är en utbredd art.  
Foto Anders Carlberg.



Vit hårsål var en av arterna i Bullerdalen som Anders fann. Foto: Anders Carlberg.





Lövsångare. Foto: Renate Schwencke

## Fibbetorp 9 augusti

Text: Roland Thuvander

Slätterkväll. 6 personer slog, räfsade ihop och bar bort gräs från kullen vid ladan och på det som heter Stenvreten samt vid fd OK Milans stuga. Inägan vid stugruinen uppvisar en flora som börjar övergå till mer torrbacksväxter efter endast två års slätter. På Stenvreten märks det inte av att vi slagit de sista två åren. Vi hade hoppats att det skulle växa upp några nattvioler där, vilket det har gjort förr, men ingen förbättring sågs.

Den stora ytan vid ladan hade delvis slagits av kommunens arbetsmarknadsenhet. Resten av den stora ytan slogs efter vårt besök genom



Brushane. Foto: Renate Schwencke

kommunens försorg. Kommunen har anlitat en firma för att bekämpa lupiner som tidigare har blommat fint på företrädesvis den del av ytan som ligger uppemot ladan. I år hade de lyckats bra med bekämpningen. De gräver bort plantorna.

## Transkådespelet i Kvismaren 18 september

Text: Lovisa Nilsson

En söndagseftermiddag i slutet av september åkte vi till Kvismaren för att uppleva det stora antalet rastande tranor i området. Utöver de stora mängderna tranor rastade även ett stort antal sädgäss och vitkindade gäss i området.

Tretton personer hade slutit upp när vi kom fram till Öby kulle. Dan Käll, naturreservatsförvaltare på Länsstyrelsen i Örebro län, visade och berättade om naturvårdsåtgärderna som genomförs i reservatet, bland annat hur man fräser vass för att skapa en mosaik av de annars relativt homogena vasshaven.

Vi fortsatte med skådande från Lötensplattformen över Rysjön och Fräknabotten och fick bland annat se havsörn, blå kärrhök, brushanar och ett stort antal ägretthägrar. När det började mörkna förflyttade vi oss till Fiskinge-tornet för att fika och uppleva enorma mängder trumpetande tranor i en ljummen och färgsprakande solnedgång över Fiskinge- och Hammarmaden.



Eklövspindel som hittades under inventering vid Esstorp. Foto: Renate Schwencke

Tillsammans med Nora kommun, Naturskyddsföreningen i Nora har föreningen ett LONA-projekt

## Blomstrande Nora

Text: Camilla Pettersson



Nora biologiska förening har under de senaste åren inventerat några områden i Nora kommun under projektet Blomstrande Nora, som syftar till att undersöka utsedda områden och utröna om det med ändrad skötsel kan befrämja mer blommor för våra insekter.

En handfull områden har gått igenom och vi kommer under kommande år se vad som händer med dessa, förhoppningsvis finns goda chanser att blomfattiga områden kan blomstra mera.



En frusen salamander bland trattkantareller. Foto: Kajsa Grebäck



# ARTFYND FÅGELRAPPORTER

Text Roland Thuvander

Totalt observerades 183 fågelarter i Nora kommun under 2022. För mera utförliga detaljer se Artportalen (AP).

## Vitkindad gås

Tre fynd under året: 1 ex. rastande Södra Ås, 14.4 (Anders Carlberg, Claes Dyst), 8 ex. rastande Norasjön, 6.5 (Claes Dyst), 1 ex. förbiflygande Södra Ås våtmark 7.5 (Anders Carlberg).

## Sädgås

8 rader i AP. Ett höstfynd: 1 ex sträckande (SV) Södra Ås våtmark, 24.9 (Anders Carlberg).

## Spetsbergsgås

1 ex. sträckande (NO) Södra Ås, 17.4 (Anders Carlberg), 9 ex. förbiflygande Södra Ås, 1.10 (Anders Carlberg).

## Bläsgås

1 ex. rastande Bergsmanshyttan, 20.3 (Camilla Pettersson).

## Knölsvan

Vinter /tidigt vårfynd: 1 ex. rastande Norasjön, 7.2 (Anders Carlberg), 2 ex. förbiflygande Södra Ås våtmark, 18.2 (Anders Carlberg). I övrigt 17 rader i AP med 1 till 3 ex. under våren.

## Sångsvan

Endast en fullbordad häckning i år. Ett par fick ut en unge, Södra Ås våtmark, 6.8 (Anders Carlberg).

## Skedand

1 ex. rastande Lillsjön Vikern, 5.5 (Anders Carlberg).

## Stjärtand

2 - 3 ex. rastande Norasjön, 28 och 29.4 (Anders Carlberg, Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt).

## Vigg

Observerad mellan 8.4 och 25.10. 5 kullar



Sångsvan. Foto: Renate Schwencke

i Gyttorps reningsdamm med 10+4+3+9+8 pulli. En kull med 4 pulli i Södra Ås våtmark, (Anders Carlberg).

## Sjöorre

Observerad mellan 13.4 och 1.12. 18 observationer.

## Alfågel

1 ex. rastande Vikern, 25.10 (Roland Thuvander Anders Carlberg), 4 ex. rastande Norasjön, 1.12 (Claes Dyst).

## Salskrake

1 ex. rastande Nedre dammen Skofhyttan, 26.3 (Anders Carlberg, m.fl.). Troligen samma hane som observerades där i fjol, tillsammans med en kniphona.

## Storskrake

En häckning med 7 pulli Oskarsvik Fåsjön, 7.8 (Claes Dyst).

## Småskrake

Observerad mellan 12.4 och 3.12. Ingen häckning konstaterad i år.

## Vaktel

1 ex. spel Husby, 12.6 (Jan Bergström).

## Turkduva

1 ex. rastande Björnstigen 18 Nora, 7.6 (Renate Schwencke).

## Vattenrall

Antalet fynd ökar. Ett ex. övervintrade i Venakärret (Roland Thuvander, m.fl.). Häckning konstaterad i Södra Ås våtmark, 1 1k, 8.9 (Anders Carlberg). Troliga häckningar Hagbyåns utlopp i Åsbojsjön och Gyttorps reningsdamm. Decemberobservationer: 1 ex. Hagbyåns utlopp i Åsbojsjön, 2.12 (Anders Carlberg), 1 ex. järnvägsbron Hagbyåns Nora, 13.12 (Anders Carlberg), 1 ex. Hammarby, 19.12 (Renate Schwencke, Marcus Eriksson), 1 ex. Södra Ås våtmark, 29.12 (Anders Carlberg).

## Rörhöna

14 fynd i Gyttorps reningsdamm, 19.4 – 16.5 (Anders Carlberg m.fl.), 1 ex. järnvägsbron Hagbyåns Nora. 21.4 (Anders Carlberg).

## Sothöna

Minst en häckning i Gyttorps reningsdamm, 5 pulli, 14.7 (Roland Thuvander).

## Smådopping

1 ex. rastande Gyttorps reningsdamm, 19.4 (Anders Carlberg, Roland Thuvander), 1 ex. Gyttorps reningsdamm, 26.5 (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt).

## Svarthakedopping

2 ex. rastande Lillsjön Vikern, 29.4 (Anders

Carlberg), 2 ex. rastande Vikern 1.5 (Anders Carlberg).

## Strandskata

Häckning på Södra Ryssholmen Norasjön, 1 1k, 27.6 (Håkan Lavebratt).

9 ex. rastande Trångbabadet, 8.5 (Anders Carlberg).

## Kustpipare

1 ex. sträckande (SV) Södra Ås 18.8 (Anders Carlberg), 1 ex. sträckande (S) Kungsgatan 48, Nora, 10.9 (Håkan Lavebratt), 1 ex. sträckande (S) Kungsgatan 48, Nora, 16.10 (Håkan Lavebratt).

## Större strandpipare

1 ex. förbiflygande Kungsgatan 48, Nora, 5.6 (Håkan Lavebratt), 1 ex. förbiflygande Bergsmanshyttan 6.9 (Claes Dyst).

## Mindre strandpipare

3 ex. Stora Mons grusgrop, 26.4 (Anders Carlberg), 1 ex. rastande Södra Ås, 28.5 (Anders Carlberg), 1 häckning, 3 pulli, Nedre Bondborn, 20.6 (Bertil Sundberg), 1 ex. avledningsbeteende Pershyttans industriområde, 17.7 (Anders Carlberg och 1 ex. varnande samma område 20.7 (Camilla Pettersson, Anders Carlberg, Kjell Sundkvist).



Mindre strandpipare med ungar. Foto: Bertil Sundberg



### Småspov

8 ex. på nordsträck mellan 8.5 och 18.5 (Anders Carlberg m.fl.), Sydsträcket mera utdraget: 1 ex. sträckande (S) Kungsgatan 48, 18.6 (Håkan Lavebratt), 1 ex. sträckande (SO) Åkar-Axels udde, Nora, 13.8 (Håkan Lavebratt), 1 ex. sträckande (S) Södra Ås, 15.8 (Anders Carlberg).

### Storspov

Observerades mellan 13.4 och 10.9. Koncetrerat nordsträck mellan 13.4 och 18.4 med 15 observationer om totalt 216 ex. Som mest 109 ex i 8 flockar den 14.4.

### Myrspov

25 ex. sträckande (SV) Gunnarsberg, Nora 16.8 (Claes Dyst).

### Brushane

1 ex. rastande Skrikarhyttan, 11.5 (Roland Thuvander), 4 ex. rastande Alntorp, 4.9 (Renate Schwencke, Marcus Eriksson).

### Morkulla

Observerad mellan 24.3 och 3.12. Decemberfynd: 1 ex. rastande Nedre tjärnen, Striberg, 1.12 (Joachim Nilsson), 1 ex. rastande Källfallet, 3.12. (Camilla Pettersson).

### Dvärgbeckasin

1 ex. rastande Södra Ås våtmark, 6.11 (Anders Carlberg), 1 ex. rastande Södra Ås våtmark, 2.12 (Anders Carlberg).

### Dubbelbeckasin

1 ex. spel Södra Ås våtmark 9.5 (Anders Carlberg), 1 ex. spel Södra Ås våtmark, 15.5 (Claes Dyst), 1 ex. rastande Södra Ås våtmark, 19.5 (Anders Carlberg).

### Rödbena

1 ex. förbiflygande Södra Ås, 1.5 (Anders Carlberg).

### Skrattmå

Observerad 10.3 till 10.11. Häckning På Limön i Älvtälgen, Lillsjön i Gytto samt på taket till fastigheten där Noraglass och Systembolaget finns. (5 pulli 22.6 (Håkan Lavebratt)).

### Silltrut

1 ex. adult sträckande (SV) Södra Ås våtmark, 10.7 (Anders Carlberg).

### Smålom

Första observationen 24.3 i Norasjön (Anders Carlberg). Sista i Vikern 13.11 (Anders Carlberg, Roland Thuvander).

### Storlom

Observerad mellan 1.4, 1 ex. Norasjön, (Anders Carlberg) och 1 ex. Vikern 14.11 (Roland Thuvander). Häckning 1 par, 2 pulli, Lillsjön Vikern, 16.7 (Anders Carlberg).

### Ägretthäger

1 ex. rastande Lillsjön, Vikern 14.4 (Anders Carlberg, Camilla Pettersson), 1 ex. förbiflygande Kungsgatan 48, 21.5 (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt).

### Bivråk

23 fynd under året. Första fynd Gransnåret, 15.5 (Anders Carlberg, Camilla Pettersson, Kjell Sundkvist m.fl.). Sista fynd Älvhyttan 8.9 (Roland Thuvander). 1 häckning öster Åsbosjön, 1 1k och 1 ad, 4.8 (Anders Carlberg).

### Kungsörn

6 fynd under året. 3 fynd januari, februari och tre fynd november, december.

### Duvhök

1 trolig häckning Stadsskogen (Anders Carlberg).

### Brun kärrhök

51 fynd under året. Konstaterade häckningar vid Hagbyåns utlopp i Åsbosjön och Venaåns utlopp i Vikern (Anders Carlberg m.fl.).

### Blå kärrhök

9 fynd varav 3 på våren och 6 på hösten. Den blå kärrhöken hade en relativt bra häcknings-säsong i Norrland.

### Röd glada

Den röda gladan blir vanligare. Från enstaka fynd tidigare år var det i år 9 fynd under våren (22.4 – 18.5). I kringliggande kommuner är den vanligaste observationen av glador att de



Tornfalkar Foto Roland Thuvander

söker föda i samband med vallskörd. Så är det ännu inte hos oss.

### Brun glada

1 ex. sträckande (N) Södra Ås, 30.4 (Anders Carlberg). 7 fyndet i kommunen.

### Havsörn

29 observationer varav 8 adulta. Sedd alla månader utom maj och juni. De flesta observationerna är från Norasjöområdet samt 3 fynd från Bergsmanshyttan. Ingen häckning rapporterad. Trots havsörnens storlek är det svårt att finna häckfynd. Eventuellt häckar något par nära Norasjön.

### Fjällvråk

1 ex. rastande Norra Husby, 2 - 5.2 (Renate Schwencke, Claes Dyst m.fl.), 1 ex. födosökande Grecksåsar, 4.3 (Lars Jansson), 1 ex. förbiflygande Björnstigen 9 Nora, 10.9 (Renate Schwencke, Marcus Eriksson), 1 ex. sträckande (S) Norasjön, 26.10 (Anders Carlberg).

### Lärkfalk

16 fynd under året. Ingen häckning noterad.

### Tornfalk

Två konstaterade häckningar: Älvhyttan och Järleborg. I övrigt observerad under häckningstid på 12 platser.

### Stenfalk

1 ex. förbiflygande Born, 3.9 (Anders Carlberg).

### Pilgrimsfalk

1 adult jagade kajor, Södra Ås, 10.9 (Anders Carlberg).

### Pärluggla

1 ex. Grepsjön, Järnboås, 22.1 (Claes Dyst, Anders Carlberg), 1 ex. Gåstjärn, Järnboås, 5.2 (Claes Dyst, Michael Johnson), 1 ex. Kramptjärnen, Järnboås, 2.3 (Anders Carlberg, Claes Dyst), 1 ex. spel Såggheden Järnboås, 24.3 (Claes Dyst, Michael Johnson).

### Hornuggla

1 ex. ropande Båtåsen, 29.4 (Erik Majholm), 1 pulli hörd Hagby, 22.6 (Peter Bernövall), 1 ex. trafikdödad Södra Husby, 20.10 (Dan Käll).

### Slaguggla

1 hane Rågrecken, 2.3 (Anders Carlberg, Claes Dyst), 1 par Såggheden, 12.3 (Claes Dyst).

### Kungsfiskare

Vinterfynd: Sedd den 1.1 och 27.1 På samma plats som föregående december, Hagbyån vid Järnvägsbron, (Claes Dyst, Anders Carlberg). Totalt 26 fynd under året, sedd mellan 15.4 vid Djupedal Järleån (Kjell Store) och 6.12 vid Järnvägsbron, Hagbyån (Anders Carlberg). Tre häckningar rapporterade.

### Tretåig hackspett

1 ex. födosökande Smygarebäcken, Pershyttan, 22.1 (Urban Tholen, Eva Georgii Hemming), 1 ex. trumning SV Dammnsjön Pershyttan, 19.3 (Anders Carlberg).

### Gråspett

10 fynd. 9 fynd vinter-vår och ett höstfynd. Detta på lika många lokaler.





Nötkråka. Foto: Camilla Pettersson

#### **Göktyta**

39 fynd på 22 lokaler. En konstaterad häckning: Näsmarkerna, 11.7 (Anders Carlberg).

#### **Törnskata**

4 konstaterade häckningar. Totalt 28 rapporter under året.

#### **Varfågel**

16 fynd januari-april och 10 fynd september-december. Sommarfynd: 2 adulta födosökande Södra Ås våtmark, 12.7 (Anders Carlberg).

#### **Nötkråka**

26 rapporter under året, varav 15 tillfällen vid järnvägsstation med omnejd, med dess cembratallar. Nötkråkan blir vanligare med fler fynd utanför cembratallarna vid stationen.

#### **Råka**

1 adult födosökande Södra Ås, 24.2 (Anders Carlberg), 1 2k födosökande Södra Ås, 17.3 (Anders Carlberg), 1 ex. sträckande (O) Kungsgatan 48, 27.3 (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt), 1 ex. födosökande Södra Ås, 29.10 (Anders Carlberg).

#### **Backsvala**

1 ex. födosökande Södra Ås våtmark, 13.5 (Anders Carlberg), 1 ex. förbiflygande Södra Ås våtmark, 17.5 (Anders Carlberg), 3 ex. födosökande Gyttorps reningsdamm, 20.5 (Karin Bergh), 5 ex. födosökande Södra Ås våtmark, 20.5 (Anders Carlberg).

#### **Kärrsångare**

1 ex. sjungande Alntorpsviken Norasjön, 5.6 (Anders Carlberg, Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt), 1 ex. sjungande väster om Rv 50 vid Järle, 5.7 (Ulf Edberg).

#### **Tajgasångare**

1 ex. rastande Kungsgatan 48 och Irisdal, Dalsta, 3.10 (Håkan Lavebratt, Magdalena Wennberg Lavebratt, Berit Ragné). Fjärde fyndet i kommunen.

#### **Ringtrast**

8 observationer på 8 platser. Observerad under vårsträcket från 14.4 till 5.5.

#### **Blåhake**

1 ex. rastande Heimdalsgatan 2 Dalsta, 25.8 (Claes Dyst), 1 ex. rastande Kungsgatan 48,

27.8 (Håkan Lavebratt, Margareta Wennberg Lavebratt), 1 ex. rastande Södra Ås våtmark, 3.9 (Anders Carlberg).

#### **Näktergal**

Ex. sjungande Skojarbacken Nora, 11.5 (Joakim Barkestam m.fl.).

#### **Brandkronad kungsfågel**

1 sjungande Ulriksdal, Born Nora 29.5 och 17.6 (Camilla Pettersson). Tredje fyndet i Nora.

#### **Mindre flugsnappare**

1 ex. sjungande Dalbotorpsravinen, 21.5 (Anders Carlberg m.fl.).

#### **Svart rödstjärt**

1 ex. rastande Södra Ås 15.4 (Anders Carlberg), 1 honfärgad, eventuellt försök till samhäckning med rödstjärthane nedanför Göt-linska gården Nora, 19.6 (Claes Dyst, Anders Carlberg).

#### **Strömstare**

Häckning vid Bornsälven (Camilla Pettersson, Bertil Sundberg m.fl.), Trolig häckning vid Nedre Järle, (Anders Carlberg m.fl.) och Nyhyttan, (Bertil Sundberg).

#### **Rödstrupig piplärka**

1 rastande södra Ås våtmark, 8.9 (Anders Carlberg).

#### **Bofink**

2 - 4 ex. i januari och februari Åsbogården, Södra Ås, (Anders Carlberg m.fl.). 1 hane i december (Älvhyttan), (Roland Thuvander).

#### **Bergfink**

Det höga antal bergfinkar som rapporterades i slutet av 2021 följdes av mycket höga antal under januari och februari, 97 fyndrader i AP denna tid. Högsta antal 120 ex. Rådstugugatan 45 Nora den 27.1 (Joakim Barkestam). Antalet fåglar per observationstillfälle avtog i mars och april, men fortfarande många observationer. I december 1 ex. födosökande Älvhyttan, 1 och 3.12 (Roland Thuvander), 13 födosökande Rådstugugatan 45, 18.12 (Joakim Barkestam, Veronica Barkestam), 3 - 11 ex.



Göktyta. Foto: Renate Schwencke

Kungsgatan 48, 25 - 30.12 (Håkan Lavebratt). Uppträdandet vintern 2021-2022 har inte förekommit under de sista 50 åren. Normalt övervintrar bergfinken i mycket stora flockar i södra Sveriges bokskogar där flockar på över miljonen kan förekomma.

#### **Tallbit**

5 ex. förbiflygande Nora, 15.1 (Anders Carlberg), 1 ex. rastande Södra Ås, 24.1 (Anders Carlberg).

#### **Bändelkorsnäbb**

1 ex. förbiflygande Södra Ås, 15.7 (Anders Carlberg).



Mindre hackspett. Foto: Foto Bertil Sundberg



# INTRESSANTA FYND AV RYGGRADSLÖSA DJUR

Text och foto där inget annat anges: Anders Carlberg

Varje år rapporteras det en hel del nya arter av insekter och andra småkryp i kommunen. Det är inte speciellt konstigt, eftersom väldigt få personer har ägnat sig åt att dokumentera dessa små och sedan rapporterat dem på Artportalen. Under de senaste decennierna kan vi dock använda olika digitala kameror, ja till och med kameran i mobilen och sedan få hjälp av passande facebookgrupper eller använda sidor med bilder på småkryp på nätet. En bra sida heter ”vilken art” där det går att jämföra sina bilder för att få småkrypten artbestämd. Totalt rapporterades det drygt 1350 småkrypsarter, varav hundra arter var nya för Nora kommun.

De flesta nya arter i kommen är alltså allmänna arter, som också hittas på många andra platser runt om i landet. Några är däremot ovanligare och kan till och med vara nya landskapsfynd. Det viktiga är att vi får reda på



Rutklokrypare.  
Foto: Anders Carlberg



Trumvargspindel *Hygrolycosa rubrofasciata*.

småkrypens status, både allmänna och mindre vanliga och hotade arter. I många länder minskar nu insektsfaunan väldigt snabbt och våra ekosystem blir alltmer sårbara. Mycket allvarligt är till exempel att våra pollinerande insekter har så oroväckande snabb nedgång i individ- och artantal i naturen.

Här redovisas ett urval av de nya arter som lagts in i Artportalen under året. Flera av dessa med foton här i Årsskriften. De allra flitigaste rapportörerna detta år är Camilla Pettersson (olika grupper), Jan Bergström (fjärilar, mest med nattlampa), Göran Ståhl (olika grupper) och Berit Ragné (olika grupper).

**Spindeldjur:** Kupolspindel, trumvargspindel, rutklokrypare och *Aceria pseudoplatani* ett kvalster som bara går på trädet tysklönn.

**Fjärilar:** Det blev många nya arter. De flesta fynden står Jan Bergström för, som har varit flitig under året med att dokumentera nattfjärilar med en nattlampa vid hemmet i Norra Husby.

Det kanske roligaste fyndet var den kartfjäril som blev ett nytt landskapsfynd och hittades samt fotograferades av Kaj Hagström vid Venan norr om Älvhyttan. Denna fjäril är på

ganska snabb spridning norrut i landet och har nu nått landskapet Västmanland. Söderut minskar arten dock, men verkar stabilisera sig på en lägre nivå. Anledningen till detta är troligtvis att parasitsteklar nått kartfjärilen i södra Sverige, som leder till en ny jämnvikt mellan parasitsteklar och värdarten. Uppe i Svealand och norra Götaland har ännu inte så många parasitsteklar hunnit angripa kartfjärilspopula-



Kartfjäril 10 augusti Vena. Foto: Kaj Hagström

tionerna och därför kan fjärilsarten öka och expandera relativt snabbt. Detta enligt vår kunniga fjärilsexpert Claes Urban Eliasson, om jag nu inte missuppfattat det han sa. Kartfjärilen är den fjärde dagfjärilsarten som dykt upp i vår kommun under de senare åren. Först var det videfuks, därefter kom sälgskimmerfjärilen och förra året dök den första svingelgräsfjärilen upp (den andra svingelgräsfjärilen sågs 2022). Och nu alltså Kartfjärilen, som har två generationer varje år och det märkliga och intressanta är att vårgenerationen av de färdigutvecklade fjärilarna (imagon) ser helt annorlunda ut jämfört med sensommargenerationen.

Kan det då flyga in ytterligare någon ny dagfjärilsart? Ja kanske kan den för landet nyinkomna aspskimmerfjärilar sprida sig från östra Svealand till Nora. Det är inte speciellt långt hit.

Här följer några av de nya fjärilsarterna: Tuvullshakmal, tallmalmätare, kärrängsfly, blåbärshakvecklare, grå gaffelsvans, skvattambrokvecklare, almmolnmott, majsmott, björkgråmal, tvillingsumpvecklare, mindre

brämknoppvecklare, sandmott, vattrad rönn-säckmal, bandad hallonspinnare, flockfibble-fjädermott, rakstreckad näbbmal, poppelbusk-fly, uroxhornmal, vitfläckigt lundfly (larv),



Tuvullshakmal Foto: Anders Carlberg



Vitfläckigt lundfly. Foto Anders Carlberg



ängsmalmätare (larv), rödbrunt stamfly, stormhattsfjädermott, vandringsängsmott, nattflymott och ekfotsläpare.



Stormhattsfjädermott.

**Steklar:** Här kan glödsandbiet (bild till vänster) nämnas och *Trypoxylon clavicerum* (nedan) en rovstekel som angriper små solitära bin.



### Tvåvingar (flugor och myggor)

*Hydrophorus bipunctatus*, en styltfluga som går på vattnets ytspanning nedan till vänster), *Terellia ceratocera*, en borrhuga (till höger).



**Skalbaggar:** Kortvingarna *Lathrobium brunnipes*, *Quedius cinctus*, *Othius subuliformis* och *Gabrius osseticus*, lacklöpare, stekelbock, fläckig hornkvickbagge och glansbaggen *Pocadius ferrugineus*, som lever inuti röksvampar och tickor.



Stekelbock *Necydalis major*

Lacklöpare *Pterostichus aterrimus*



Fläckig hornkvickbagge







Harrisbärfis

**Halvvingar (stritar, skinnbaggar och bladlöss):** *Coriomeris denticulatus*, *Eurybregma nigrolineata*, harrisbärfis, skinnbaggar: *Rhyparochromus vulgaris*, *Peritrechus nubilus*, *Phytocoris reuteri* och den japansk albladlusen *Tinocallis takachihoensis* som antagligen är en ny art för Sverige. Den kommer som namnet säger från Japan och har påträffats på senare år i sydligare länder i Europa. Flera individer fanns på almlöv vid Hyttfallet, Hammarby.



Japansk albladlus *Tinocallis takachihoensis*. Ny art för Sverige. Hittad på alblad vid Hyttfallet, Hammarby



Halvvingen *Eurybregma nigrolineata*



Glödsandbi pollinerar en äppelblomma.

### Några av Noras pollinerande småkryp

Text och bild Anders Carlberg

Som tidigare skrivits är de pollinerande småkrypen väldigt viktiga för våra grödor och vår matförsörjning, men också för alla naturliga ekosystem på land. Tyvärr minskar de pollinerande djuren snabbt på många platser på vår Jord. I delar av Kina finns det inte ens kvar några pollinerare på grund av giftspridning och felaktig markanvändning. Även på den europeiska kontinenten ser det dystert ut.

Det är inte bara bin och humlor som pollinerar utan även andra steklar, flugor, myggor, skinnbaggar skalbaggar med flera grupper.

Här följer några pollinerade småkryp som tjänstgör helt gratis som viktiga pollinerare i Nora. Vi får hoppas på ett fortsatt blomstrande Nora med ett myller av insekter och andra småkryp.



*Dolichosoma lineare* (skalbagge) på renfana.



Pendelblomfluga i maskros.





Solblomfluga i midsommarblomster,  
Venakärret.



*Corynis obscura* (växtstekel) i midsommarblomster.



Månfläcksvecklare i gökärt.



*Lygus pratensis* (skinnbagge) på tjärblomster.



Nejlikrotänger i midsommarblomster.



Blåbärssandbi på ormöga.



Praktbyxbi på åkervädd.



Brunfläckig pärlmorfjäril på åkervädd.



Humlebagge på ängsvädd.



Stensnylthumla på purpurlök.



Aurorafjäril på sandtrav vid Vikers kyrka.



Ängsgetingfluga i strätta



Tvåbandad getingfluga.





Fältslamfluga pollinerar vattenklöver. Venakärret.

### Fula småkryp?

Om man tittar noga på de flesta småkryp är de egentligen väldigt vackra. Jämför till exempel denna guldstekel med en fästing. Då vinner väl stekeln alla dar i veckan?

Men det finns kanske ännu fulare organismer. Den här lusflugan *Cataerina pallida*, som lever på tornseglare och hittas i deras bon, har kanske lite svårt att få medalj i en skönhetstävling, liksom detta löpkvalster som sitter på en knopp av mjölke.



Tornseglarlusfluga.



Löpkvalster på mjölke.



Knutguldstekel *Hedychrum* sp.

## DÄGGDJUR



Ekorre. Foto: Renate Schwencke



Mård bakom pelargonerna.  
Foto: Camilla Pettersson



Nyfiken rävinge. Foto: Bertil Sundberg



# SVAMPFYND

Text och foto: Camilla Pettersson

Återigen ett fint svampår med över 70 nya fynd av svamparter för Nora noterade i artportalen.

Som vanligt är svamptureerna olika till sina utföranden och ger ibland strapatser i branta skogsbackar och ibland lugna turer över vackra ängar.

De fina områdena runt Älvhyttan har varit välbesökta i år och har haft många rödlistade arter att bjuda på.

För mig var årets svampfynd den otroliga björkstocken som låg fint efter en skogsväg i Fogdhyttan och var översållad av koralltaggs-  
vamp. Mycket roligt fynd för Agneta Carlsson som hittade den, och efterlängtad för mig.



koralltaggsvamp.



Den runda randiga svampen är klyvblad.



De knallgula pluttarna är citronskål.



Svampen på stam men är grönmussling



Det orange på harsyra är en slemsvamp.



Kragjordstjärna är också en speciell svamp som hittades av Anders Carlberg på stationsområdet i Nora under våren, det var övervintrade exemplar, och det har senare under hösten kommit nya färska fruktkroppar på platsen.





Vallmo. Foto: Renate Schwencke

Text: Kjell Sundkvist.

Foto där inget annat anges: Anders Carlberg

Den 30 april företogs en exkursion till Dalbotorsravinen tillsammans med NBF. Vi gick en vända i ravinmiljön och såg bl.a. bombmurkla och stora bestånd av strutbräken. Till slut kom vi upp till landsvägen mellan V. Sund och N. Fingerboda och gick på ett eller två ex. av kambräken som växte på dikesrener mitt emot stigen. Övåntat och ett av årets fynd.

En vacker vårdag i maj var det dags för den årliga besiktningen av bilen. Jag åkte upp till Pershyttans industriområde och lämnade bilen till en besiktningsman, som i det här fallet var en kvinna. Under tiden tog jag en promenad i den närmaste omgivningen. På en stor jordhög fick jag på håll se en gulgrön växt som jag inte kände igen. Jag tog ett belågg och åkte hem. Väl där erinrade jag mig att jag nog sett den förut någonstans. Floran genomgicks och den befanns vara vårflenört (*Scrophularia verna*). Då gick ett ljus upp för mig. På botanikdagarna 1985 i södra Våterbygdens såg vi den på

ett par platser, alltså för 37 år sedan. Jag hade aldrig räknat med att få se den här i Nora.

På artportalen såg jag att Anders Carlberg gjort ett fynd av råttsvans på en av fotbollsplanerna vid Ångarna. Den har inte noterats på ett flertal år. Jag tog därför en tur dit tillsammans med Anders och Camilla Pettersson. Vi kunde där konstatera flera kraftiga "ruggar" med råttsvans. Men där fanns också en liten arv med kraftigt nedåtriktade fruktskaft som bestämdes till vårarv (*Cerastium semidecandrum*). I Västmanlands flora föreligger tre tidigare fynd från kommunen, enligt (Samuelsson 1923) från Knutsberg, Striberg och Vikersvik, alltså för ungefär 100 år sedan! Ett mycket överraskande fynd. Har som närmast sett den i Hovsta sn utanför Örebro.

Vad gäller årets floravåktarinsats kan nämnas att Bergsmanshyttans by har besökts och finnklinten inventerats för första gången på ett flertal år. Vi kunde räkna in 305 blommande stjälgar vid crossbanan där. Utanför den är

området mer eller mindre igenväxt och klinten försvunnen. Ett par lokaler för stubbdaggkåpa har också fått besök. Den gamla landsvägen mellan Skrikarhyttan och Bengtstorp röjdes av Länsstyrelsen för sju år sedan. Den är nu fullständigt igenväxt och inte ett enda ex. av stubbdaggkåpan kunde återfinnas. Däremot verkar den baltiska dagdkåpan klara igenväxningen bättre. Stubbaggkåpan återfanns med några ex. i gräsmark nära nya vägen, en förbindelseled mellan vägarna, som den tydligen vandrat ned på. Den andra platsen för stubbdaggkåpa som återbesöktes var Lustigkrog i Dalkarlsberg. Där finns den kvar med några ex. i gräsmark nära vägen samt efter vägen söderut mot skjutfältet. Av trubbdaggkåpan sågs ingenting, den verkar vara utgången från kommunen. Skogsklockan klarar sig bra på sina växtplatser om inte igenväxningen är för svår och Vägverket bekämpar lupiner på lokalerna.

Årets guckuskoinventering gav nära 300 ex. Den minskar på Lämmanäset och i Blomsterängen, men tack vare lokalerna vid Venakärret och i Näsmarkerna sker en svag ökning. Det nya stället i Näsmarkerna återfanns inte vid inventeringstillfället men letades upp senare och hade ökat med två ex. sen i fjol.

Owe Nilsson fann ett ex. av grönkulla när han sökte fältgentiana vid Bånghagen i Born, den första noteringen på flera år. Också den vanliga nattviolen verkar på upphållningen i kommunen, själv fann jag 2 ex. i blom på Kottaberget.

Fröpsår har såtts ut på några platser i staden och dess närhet, bl.a. i slänter och på annan gräsmark. I en slänt vid Bryggeriet sågs arter som blåklint, åkerklätt, blå snokört, honungsfacelia, olika arter av vallmo m.m. Vid industriområdet i Pershyttan också orientvallmo och färgkulla. Ett trevligt initiativ.

## Några exempel på fynd:

**Backlök:** Vikers sn, Skrikarhyttan vid hyttrinen, 7 ex.

**Ballongblomma:** Nora sn, Nora stad, Irisdal. Fynd av Berit Ragné.



Vårflenört ovan och kambräken nedan.







Råttsvans ovan och finnklint nedan.



**Blek fetknopp:** Vikers sn, Vikers kyrka. Anders Carlberg.

**Bäckveronika:** Nora sn, Ö. Sund, Nora golfbana, S delen. Anders Carlberg.

**Citronmeliss:** Nora sn, Pershyttans industriområde, 1 ex. Anders Carlberg, Camilla Pettersson och undertecknad.

**Dvärgvårlök:** 1. Nora sn, Nora stad, Strandpromenaden. Claes Eliasson. 2. Nora stad, Humleplan.

**Fårtunga:** Vikers sn, Venen. Anders Carlberg.

**Grå kavelhirs:** Nora sn, Nora stad, V. Soltunet, 1 ex. i rabatt vid tvättstugan.

**Grönvide:** Järnboås sn, Holken. Få fynd i kommunen. Göran Ståhl.

**Grönvit nattviol:** Nora sn, Dalbotorp Ö-ut på dikesren, 5 ex.

**Hampa:** 1. Nora sn, Born, Ulriksdal. 1 ex. under fågelmatning. Camilla Pettersson. 2. Nora stad, Irisdal. Berit Ragné.

**Honungsfacelia:** Nora sn, Skofthyttans skjutbana. Camilla Pettersson.

**Hönshirs:** 1. Nora sn, Nora stad, Dalviksvägen 34. Anders Rosenknut. 2. Åpromenaden vid Florys grind. Anders Carlberg.

**Italienskt rajgräs:** Nora sn, Born, Ulriksdal. Camilla Pettersson.

**Kambräken:** Nora sn, N. Fingerboda, Dalbotorp, dikesren vid landsvägen. 2 ex.? Exkursion med NBF.

**Kardvädd:** Nora sn, Esstorp, nära Mårdstigen 23 på utkast. Camilla Pettersson m.fl.

**Kavelpil:** Nora sn, Järle kvarn, nedströms österut. Anders Carlberg o. Toni Berglund.

**Klockpyrola:** Vikers sn, järnvägsspåret vid Råskog. Anders Carlberg o. Toni Berglund.

**Löktrav:** Nora sn, Nora stad, Tennishallen. Anders Carlberg o. Joacim Nilsson.

**Lönnmålla:** Nora sn, Nora återvinningsstation. Anders Carlberg.

**Malörtsambrosia:** 1. Nora sn, Gyttop, Bergsängs gård vid cykelvägen. Anders Carlberg. 2. Born, Ulriksdal, 1 ex. Camilla Pettersson. Inte så frekvent som för några år sedan.

**Mellansporre:** Nora sn, Pershyttans industriområde, några högluxna ex. Det är nu konstaterat att det rör sig om hybriden mellan gul- och strimsporre.

**Nattskatta:** Järnboås sn, Holken, ogräs i trädgårdsland. Göran Ståhl.

**Naverlönn:** 1: Nora sn, Nora stad, Karlsängsskolan vid A-ingången. Verkar vara frösädd inne i en spireahäck intill husväggen. Senare sedd även vid C-ingången. Anders Carlberg. 2: Nora stad, Kvarnplan, litet ex. mot husvägg. Camilla Pettersson.

**Nickstarr:** Järnboås sn, Holken. Fynd av Göran Ståhl.

**Orientvallmo:** Nora sn, Pershyttans industriområde, få ex. på slänt vid industribyggnad. Insädd tillsammans med bl. a. blåklint och färgkulla.

**Ormöga:** Nora stad, Esstorp nära gångväg. Flera grupper vid trädgårdsutkast.

**Pumpa:** Nora sn, Älvstorp, Martinvallen Ö-ut. Anders Carlberg.

**Purpurknipprot:** Nora sn, G. Pershyttan på slaggstalp SO hyttan, 70 ex.

**Pysslingtåg:** Nora sn, Born, längs stig SV om Bånghagen. Få fynd i Nora. Owe Nilsson.

**Ryssgubbe:** Nora sn, Nora stad, 1 ex. i rabatt mot lågstadieskolan. Fynd av Lars Askund.

**Råttsvans:** Nora sn, Nora stad, Ängarna på en av fotbollsplanerna, flertal ex. samt 1 ex. längre söderut på ruderatmark. Fynd av Anders Carlberg.

**Rödblåra:** Vikers sn, Mogruvälven. Anders Carlberg m.fl.

**Rödmålla:** Nora sn, Åpromenaden vid Florys grind.



Vårarv

**Skogsbjörnbär:** Järnboås sn, Loberget. Lars Askund. Relativt få fynd i Järnboås sn.

**Spansk körvel:** Vikers sn, Knapptorp Ängen. Anders Carlberg.

**Sparvnäva:** Nora sn, Nora stad, Skolparken. Anders Carlberg.

**Sprödarv:** Nora sn, Åpromenaden vid Florys grind. Flera ex. Anders Carlberg.

**Stenros:** Nora sn, Esstorp, nära Björnstigen 12. Troligen gammal ympstam. Undertecknad m.fl.

**Tiggarranunkel:** Järnboås sn, Holken. Ej noterad på många år. Göran Ståhl.

**Vårarv:** Nora sn, Nora stad, Ängarna på en av fotbollsplanerna tillsammans med råttsvans, tämligen rikligt. Ett av årets fynd. Camilla P., Anders C och undertecknad.

**Vårflenört:** Nora sn, Pershyttans industriområde på jordhög, flera ex. Ett av årets fynd. Ej tidigare uppgiven för Nora kommun.

**Vårlök:** Nora sn, Gyttop, biblioteket vid Orica. Camilla Pettersson.

**Äkta nattljus:** Nora sn, Svinamotabacken, 20 ex. Anders Carlberg.

**Äppelros:** Nora sn, G. Pershyttan, 1 ex. på ruderatmark norr om hållplatsen.



# LÅSBRÄKENMAGI

## Något om gäckande ormbunksväxter i Norabygden

Text: Lars Asklund

Den 24 juli 1984 befann vi oss väster om Älvtälängen, Berit Ragné och jag; närmare bestämt väster om vägen norr om Ormtjärn och vi var ute för att inventera för projektet Nora kommuns flora där kända marker såväl som tidigare ej utforskade områden uppsöktes. Denna dag var vi i mer jungfruliga trakter i västkanten av det mäktiga kalkstråket i Viken. När vi var ute och inventerade gick vi ofta rätt nära varandra (tex varsin väggen) men ibland kom vi mer isär. Berit ropade sina fynd och jag antecknade. Nästan aldrig kom vi utom hörhåll. Vid detta tillfälle 1984 hade vi ändå kommit en bit isär. Plötsligt hörde jag Berit ropa högt och gällt. Hon har blivit ormbiten tänkte jag och skyndade neråt hjulspåret jag nyss korsat. Där, nere vid vägen och mitt i hjulspåret, stod en överförtjust Berit och pekade. Hon hade hittat en ny art för Nora kommun – stor låsbräken!!

Denna artikel kommer att handla om olika låsbräknar och om ormtunga i Nora. Det är

ormbunksväxter som kan vara svåra att se. De gömmer sig i allt det gröna och kan upplevas lite gäckande. Den minst ovanliga av dem är månlåsbräken (tidigare kallad vanlig låsbräken).

### Månlåsbräken *Botrychium lunaria*

När man ser en låsbräken infinner sig alltid en känsla av högtid och glädje. Man är med om något extra. Man har fått syn på en nobel växt i naturen – det är en magisk stund. Hjärtat slår ett extra slag. Månlåsbräken hittas ibland på torrare mark i kanten av fiblemmattor. Den kan också ses vid vägrenar i rikare områden

Fynd av månlåsbräken i Nora kommun. Gula ringar avser fynd 1979-1999, trianglar from 2000. (Artportalen 2022-06-29).

och på kalkblock. Man finner den också i lite friskare ängsmark som inte har hög och tät vegetation. Intrycket är tyvärr att den minskat (igenväxningen?) då färre fynd rapporterats under senare år. Jag har under senare år själv återbesökt en vägsträcka i Järnboås nära Yxsjön. I vägrenarna stod på 1980-talet flera spridda exemplar medan endast ett sågs nu - många år senare.

Första rapporterade fyndet av låsbräken i Nora kommun torde vara från (torpet) Hultamosse 1863 av Anders Gustaf Ohlsson men därifrån finns inga rapporterade återfynd. I Järnboås socken gjorde jag 8 fynd 1980-1985 men återfann aldrig något av Axel Binnings 4 fynd från tiden före 1921. Efter 1985 finns inga fynd alls rapporterade. I Nora socken finns 20 fynd från 1979 till 1994. Av 10 fynd från 1888-1942 har 4 återfunnits i senare tid och ingår i de 20 som omnämnts. Från senare år finns 2 nya fynd samt något återfynd.



Tidigt och sent exemplar av månlåsbräken (*Botrychium lunaria*). Järleås naturreservat 2020 resp. Grecksåsars kapell 2021. Foto: Anders Carlberg.



I Vikers socken sågs månlåsbräken på 13 lokaler från slutet av 1800-talet till 1952. Av dessa har 6 återfunnits under 1980-talet och totalt påträffades 31 lokaler 1981-1994. Senare har arten rapporterats från 2 nya lokaler samt återfunnits på ytterligare några (se bild från Artportalen).

### Rutlåsbräken *Botrychium matricariifolium*

Denna sällsynta låsbräken påträffades 1946 vid gården Hultatorp i Järnboås socken av Axel Binning. Han var uppväxt här och återvände om somrarna för att bland annat botanisera i sin hembygd. Axel var lärare i Göteborg och skrev en artikel om hemtraktens flora 1921. I ett senare manuskript skriver han om rutlåsbräken: "Växer på gården vid mitt sommarställe, Hultatorp". Jag har inventerat i området vid Hultatorp på 1980-talet men aldrig varit inne på gården. Kan den finnas kvar efter dessa år? Tveksamt.

### Höstlåsbräken *Botrychium multifidum*

Detta är en annan sällsynthet som Ingvar An-

dersson fann på två ödetorp i Vikers socken. Först såg han den vid Vatabo, ett ödetorp väster om Bromängen. Det finns en insamling av Ingvar i herbariet i Uppsala från 1946 med texten: "Nya Viken vid Vatabo, ängsren vid gammalt ödetorp". Ingvar berättade för mig 1981 att där fanns ett 100-tal kraftiga exemplar på gräsmark. I Per-Erik Persson herbarium fanns en insamling med beteckningen: "Vatabo, Nya Viken ängsmark, trol. kolbotten 1957".

Senare påträffade Ingvar 4 exemplar av höstlåsbräken vid ödetorpet Klunkängen väster om Stora Mosjön. Jag har inte sett något årtal för detta fynd men den bör ha påträffats där före 1955 eftersom han då i ett manuskript skrivit att arten setts på två ödetorp i Nya Viken. Jag har besökt båda platserna på 1980-talet och sökt rariteterna utan framgång. Båda ödetorpen var rejält igenväxta både i fältskikt och trädskikt.

Jag kan inte låta bli att i detta sammanhang be-





Låsbräken från olika lokaler: Vielkispakte i Lule lappmark 1979, Svenstorp i Närke, Rönjan i Jämtland samt Gladaberg i Västerbotten – de tre sistnämnda 1980. Foto: Lars Asklund från eget herbarium.

rätta om en lokal för låsbräknar på en sluttning mot järnvägen i Gladaberg i Västerbotten. 1980 såg jag och andra där på en sträcka av någon meter fyra olika arter: Mån-, rut-, nord- samt höstlåsbräken. Fantastisk upplevelse!

#### Stor låsbräken *Botrychium virginianum*

Arten har också kallats hundlokelåsbräken pga det stora stjälkbladet som liknar ett mindre blad från hundkex/hundloka, se foto. Den är till skillnad från sina släktingar relativt högväxt och stora exemplar kan bli 20-30 cm höga. Arten fanns i många år i Lejakärrets naturreservat i Guldsmidshyttan men är sedan flera år utgången där.

Den stora låsbräken verkar gilla störd mark på kalk. I Leja växte den på kalkhaltig slig i gles vegetation. Jag har sett en lokal i Fagersta i ett hjulspår på ett hygge och många sådana lokaltyper har setts i Gästrikland. Den påträffades alltså i Viken, som framgått av inledning- en, av Berit Ragné 1984 med mig som vittne och vi såg 1 exemplar som var 20-25 cm högt. Under åren 1985-2001 sågs stor låsbräken på lokalen med varierande antal: 1988 sågs fyra ex. varav 3 med sporsamling – 25, 20, 5



Stor låsbräken (*Botrychium virginianum*) på lokalen norr om Ormtjärn i Vikers sock- en 1988. Foto: Lars Asklund.

cm höga – se foto. Hjulspåret växte sen igen och växten tynade och försvann – den vanliga utvecklingen.

#### Ormtunga *Ophioglossum vulgatum*

1959 fann Ingvar Andersson ormbunksväxten ormtunga nära Stora Älvhyttegården i Viken. Arten anses av en del vara en havsstrandrelikt (kvar sedan den forntid då Venakärret var en havsvik). 1982 återfann jag växten nordost om huset i en ängskant/ett bryn mot en gammal körväg. Den växte bland smörbollar och dag- kåpor längs en sträcka om 10-15 meter men var svårt trängd av älggräs och sly. Det fanns såväl sterila som fertila exemplar. På ett foto av Olle Ericson från 1976 ser man flera fertila tungor och att öppnare förhållanden då ännu rädde. Jag såg den åter 1985 på lokalen. Eftersom hävden upphört dristade Kjell Sund-



Herbarieark med höstlåsbräken (*Botrychium multifidum*) från Vatabo i Viken. Notera de två bladen och separat sporsamling. Insamling av Ingvar Andersson. Foto: Kjell Sundkvist.





Till vänster: "Färsk" ormtunga (*Ophioglossum vulgatum*) plockad i juli 2022 på en igenväxande strandäng vid en vik av Östersjön i Jonsbergs socken, Östergötland. Kanske lite svårt att först tänka att detta är en ormbunksväxt!? Foto: Lars Asklund.

Till höger: Ormtunga från Latorp i Närke 1979 och Obbola i Västerbotten 1980. Foto: Lars Asklund från eget herbarium.



kvist och jag oss till att slå och räfsa på fyndplatsen 1986-1990; det sista året deltog Olle Asklund i arbetet. Resultatet blev att älggräset minskade men man såg bara sterila ormtungor. I våra dagar har givetvis utvecklingen gått därhän att området är fullständigt igenväxt och jag kan svårt tänka mig att arten överlevt. Nils Hakelier påträffade också ormtunga vid en stig mot Älvblången vid Flyttkullen på 1950-talet; ett fynd som han meddelade till Ingvar. Jag sökte den 1986 och 1987 men där var redan igenväxt.

Ett tredje fynd gjordes av Per-Erik Persson 1964 på en äng vid "långåkern" nära Vena. Jag var där 1986 och fann sly, älggräs och planterad gran.

Vi får nog anse ormtungan som utgången i våra bygder. Frågan är om den kan finnas kvar vid Björskogsnäs naturreservat eftersom området där ännu hävdas. Dock lyckades jag själv aldrig se den där i utpekade områden på 1970-1980-talen.

Denna odyssey bland låsbräknar och ormtungor är nu avslutad. Växtgruppen minskar och arter har försvunnit. Här hjälpte inte floraväkteri utan praktiska insatser hade krävts medan tid fanns. Våra få år av slätter på Älvhyttans ormtungelokal borde ha fortsatt men omständigheter ledde tyvärr till att arbetet kom att upphöra.

# TIDIGA BOTANISTER I NORA

Text: Lars Asklund

Jag har tänkt skriva lite om botanister och botaniska fynd i forna dar i våra bygder och jag börjar här med en första del med kanske mer biografi än botanik ställvis.

## 1700-talet

Nora har ju haft inte mindre än två besök av Carl von Linné (1707-1778), något som grannstaden Lindsberg inte kan stoltsera med. Där har han aldrig satt sin fot! Vid sina besök var Linné ännu inte adlad utan hette fortfarande Linnaeus.

Vid det första besöket kom han vintertid på väg från Dalarna söderut på sin utlandsresa. Han hade varit i Falun och trolovat sig med sin blivande hustru provinsialläkardottern Sara Elisabet Moraea. I februari 1735 kom han över isarna på Usken, Fåsjön och Norasjön och pas-

serade genom Nora nattetid för att övernatta som gäst hos bergmästare Peter Jakob Christiernin (1670-1739) på Knutsberg. Här stannade han några dagar innan färden gick vidare mot Örebro och utlandet.

Det andra besöket skedde i augusti 1746 på hemväg från Västgötaresan. Färden gick från Grythyttan mot Nora och Järle. Det var då han såg och senare publicerade en växt som han noterade i Gyttrorp. Han skriver i sin reseberättelse: "Gyttrorp kvart. 5. Malva montana seu Alcea laciniata [Myskmalva, Malva moschata] (Flor. 583.) växte med röda blommor mitt emot gården Bergsängen, som kanske torde kommit utur trädgården". Linnaeus tillägger sedan följande upplysning: "Det är ej utan all grund, vad gemene man allmänt talar om hennes blomster, att om en flicka, som hemli-



Carl von Linné antecknade myskmalva vid Bergsäng på genomresa 1746. Bild från Wikipedia.

gen lemnat tyglarna, luktar på deras perfume, hon merendels röres, vill kvävas eller svimma, helst en sådan människa merendels är hystericab adsveta, sed denegata venere" [hysterisk på grund av tillvand men sedan hämmad kärleksnjutning]. Detta blev den enda art som Linné publicerade från Nora.

Jag har utan framgång sökt denna art vid Bergsäng men däremot sett den 1986 på en ödetomt 400 m väster om





Korgvide. Herbarieark från en förekomst i Fogdhyttan 1984. Foto: Lars Asklund från eget herbarium parvum (herbarium i mindre format).

Bergsäng där Kjell Sundkvist först noterat den samma år.

Av helt annat slag är den växtuppgift från Nora som ges av bergmästaren och titularbergsrådet Eric Bergenskiöld d.y. (1733-1791). Han var bergmästare i Nora 1766-1791. I sin skrift "Nora Bergslag vid 1784 års slut" (först publicerad i Om Noraskog 1875 av Johan Johansson; 1984 utgiven som separat skrift av Åke Mossberg 200 år efter originalet) skriver han: "Korgpil har Geschwornern Tunelius skaffat till orten, och dermed kommit sig så före, att han deraf gjort utdelning till flere".

### Göran Wahlenberg (1780 – 1851) Bergsmansson och botanikprofessor

Ännu en stor botaniker passerade genom trakten - nu i början på 1800-talet - och noterade en växt. Det rör sig om Göran Wahlenberg som var född på Skarphyttans bruk i Kroppe i Värmland och son till bergsmannen/brukspatronen Georg Alexandersson Wahlenberg (1751-1794) och makan Catharina f. Carlsdotter (1751-1787). Göran Wahlenberg blev sedermera professor i medicin och botanik i Uppsala. Han gjorde betydande insatser inom

växtgeografins område och genomförde bland annat resor till fjällvärlden. Under en resa mot hembygden antecknade han backtimjan *Thymus serpyllum* måndagen den 11 juli 1825 mellan Gytterp och Greckåsar. Han skriver "äfvnledes vid landsvägskanten på högre grusåsarna var *Thymus sepyllum* temligen ymnigt" (Wahlenberg 1825). Det finns även en insamling som han gjorde vid detta tillfälle som förvaras i Uppsalaherbariet. Ingvar Andersson kände till lokalen i sin ungdom och Gunnar Israelsson minns att den fanns vid bron över bäcken från Flaksjön på 1930-talet innan den nya landsvägen byggdes. Jag fann den vid Arntorp nära Blexberg 1981 vid gamla landsvägen mot Grythyttan på den norra vägkanten nära en gammal milstolpe. Omöjligt är det inte att detta var Wahlenbergs fyndplats. Inga andra fynd är kända för arten vare sig förr eller nu i detta område. 1992 hade arten minskat i antal och utbredning på lokalen genom sedvanlig igenväxning. Kjell Sundkvist såg den senast 2015 på lokalen.



Göran Wahlenberg noterade backtimjan i Nora 1825. Bild från Wikipedia.



Hampus von Post gjorde flera växtfynd i Nora 1843. Foto i minnesartikel i Svensk botanisk tidskrift 1912.

### Hampus von Post (1822 – 1911) Istidsforskare och botanist

Hampus von Post föddes i Skedvi i Östergötland och var son till majoren och postmästaren Ernst Reinhold von Post (1782-1850) och dennes hustru Emilia Ulrika f. Bergstrand (1792-1883). Hampus var löjtnant, bruksdisponent vid Rejmyre glasbruk och lärare med professors titel vid Ulltuna lantbruksinstitution i Uppsala. Vetenskapligt var han verksam inom bla geologi, lantbruksvetenskap, växtsociologi och växtgeografi. Främst var han dock en ledande istidsteoretiker och -forskare. En mångsysslare!

I augusti 1843 besökte han Norabygden och har efterlämnat herbarieark från Nora i offentliga samlingar samt växtanteckningar från Nora-Born-Hammarby. Han var då ung militär och bosatt i trakten av Köping. Anteckningarna finns bevarade i Kungliga vetenskapsakademins bibliotek som förvaras på Stockholms universitetsbibliotek. Jag har granskat detta material på plats och gjort avskrifter/kopior. Von Post noterade ett flertal växter i Nora – se



bild av sida från anteckningsbok där tex slidstarr, sommargyllen, dvärgbläddra, myggbloomster och brunklöver upptas.



Kopia av Hampus von Post växtnoteringar/-insamlingar 1843. Av artlistan framgår att han sett dvärgbläddra och myggbloomster (*Utricularia minor* resp. *Malaxis paludosa* [= *Hammarbya paludosa*]) i "Bornskärret".

## Bröderna Zackrisson Johan Samuel Zackrisson (1837-1910) och Carl August Zackrisson (1839-1903)

### Biografiskt

Bröderna var söner till Rigafödde geschwornern ("biträdande/vice bergmästaren") Lars Zackrisson (1802-1851) och hustrun Dorotea Fredrica f. Troilius (1803-1852). Fadern kom till Nora 1827 och gifte sig 1837 med en dotter till bergmästaren Samuel Troilius (1757-1841) vilken innehade ämbetet som bergmästare i Nora 1791-1841 – hela 50 år på Knutsberg! Lars Zackrisson var alltså geschworn i Nora men övertog ämbetet som bergmästare i Gävle dit familjen flyttade 1841. När föräldrarna avlidit 1851 resp 1852 flyttade de föräldralösa pojkarna tillbaka till Knutsberg till sin släkt Troilius. Deras morbror var den

nye bergmästaren Carl Oscar Troilius (1813-1899) som hade efterträtt sin far i ämbetet. 1866 flyttar dock bergmästaren med familj till Stockholm sedan han blivit SJ:s förste generaldirektör.

Bröderna var alltså systersöner till bergmästaren och noterades som "pupiller" på Knutsberg. Båda studerade vid Nora pedagogi och senare vid Karolinska elementarläroverket i Örebro. Den äldre Johan fortsatte vid Ulltuna lantbruksinstitut och blev agronom. Han tillträdde så småningom en tjänst som jordbruksförvaltare och kassör vid Hofors bruk i Torsåker i Gästrikland. Johan var gift med Selma f. Gröndal (1850-1924) och paret fick minst tre döttrar. Han avled i Storvik i Ovensjö, också i Gästrikland.

Den yngre brodern blev filosofie doktor i historia i Uppsala 1863. Han verkade som lektor

vid Högre lärarinneseminariet i Stockholm och gift med Mathilda Charlotta f. Sundell (1845-1915). Makarna fick nio barn. Han avled i Hedvig Eleonora församling i Stockholm.

### Botaniskt

Dessa Zackissonpojkar har gått till den botaniska historien i Nora genom insamling av Kung Karls spira *Pedicularis sceptrum-carolinum* mellan Hitorp och Västra Sund. Johan stod för en insamling av arten 1855 och herbariearket återfinns i Lund. Huruvida bröderna är de som ursprungligen fann växten är nog rätt tveksamt eftersom det finns en tidigare insamling från 1854 av Carl Oscar



Bröderna Johan och Carl Zackrisson; den senare med hustrun Mathilda Charlotta. Bröderna gjorde som skolgossar insamlingar i Noratrakten, bla av Kung Karls spira. Bilder från släktforskningsida på Internet.

Hamnström (1816-1886). Denne utgav andra upplagan av Gellerstedts Nerikes flora 1852 där fyndet redan omnämns liksom det också gör i den samma år utgivna Westmanlands flora av Wilhelm August Wall (1813-1861). Båda anger att växten finns mellan Sund och Christinelund dvs Walls bok anger egentligen som fyndplats "mellan Christinelund och Nora stad" men ett bifogat tryckfelsblad ger rättelsen att det ska vara mellan Sund och Christinelund. Fyndet tas också upp av Erik Emanuel Öman (1807-1880) i en text från 1853 som publicerades först 1893 i Noraskogs arkiv. Här skriver Öman att Kung Karls spira växer vid Norasjöns strand och att lokalen är det enda stället där arten finns i trakten.

Jag har själv förgäves sökt i aktuellt område på 1980-talet. Här finns svårframkomliga fuktiga-blöta och igenväxta strandängar; snårig strandskog som delvis är omöjlig att forcera utan att man plurrar rejält. Besöket här på 1980-talet var en av mina värre inventeringsturer i Nora någonsin!

Vår kungliga spira är borta sedan länge vid Norasjön och även om våra föräldralösa bröder nog inte var allra först har jag ändå kommit att förknippa dem med detta fynd; skolgossars insamlingar i en tid väsensskild från vår egen.

## Anders Gustaf Ohlson (1847 – 1868) Bergsmansson och botanist

Det här handlar om en ung växtsamlare från Bergsmanshyttan som under några intensiva år gjorde många växtfynd främst kring Fåsjön. Han var sjuklig och gick bort i unga år i fjärran land. Jag gör också en kanske lite väl lång utveckling kring en lillebror.

### Biografiskt

Anders Gustaf Ohlsson föddes 4 oktober 1847 i Nora bergsförsamling. Han var äldste son till bergsmannen/bruksägaren på Åkerby Anders Olsson (1810-1853) och Christina Carolina f. Larsdotter (1819-1866). Han hade en yngre bror Olof Olsson (1849-1928) och tre systrar som alla avled i tidig ålder: Anna Rosalia blev



15 år (1850-1866) och de yngsta tvillingsyst-rarna Emma Christina Helena (1852) och Elisa Catharina Henrietta (1852-1853) hann inte ens fylla ett år. Fadern Anders Olsson blev 43 år och titulerades possessionat och bruksägare när han avled i lungsot. Modern bodde sen som bruksägaränka på Åkerby med de unga sönerna.

Hon lät bygga om huvudbyggnaden till en herrgård med två flyglar i slutet av 1850-talet. När modern gick bort 1866 blev de båda brö-derna ”unga bruksägare”, 18 resp. 16 år gamla. Anders Gustaf var elev vid Örebro skola (Karolinska elementarläroverket). Till följd av sjukfrånvaro hade han ofullständiga och svaga betyg och han slutade efter vårterminen 1865. Han företog sen ”en vidsträckt utländsk resa till vinnade af bot för lungsiktighet, men afled 1868”. (Artikel av E.E. Öman: ”Fåsjöhyttes-läkten” i Noraskogs arkiv del II, sid. 343 ff). Anders Gustaf avled 17 februari 1868 i Alger i Algeriet i lungsot (lungtuberkulos, TBC), endast 21 år gammal. Han begravdes också där enligt kyrkböckerna.

Den yngre brodern Olof Olsson blev alltså ensam kvar som bruksägare på Åkerby. Han gifte sig 1870 med den blott 16-åriga Hulda Matilda Augusta Sundström (1854-1946). Hon var dotter till bruksförvaltaren på Varnäs i Grythyttan Per Alfred Sundström och hans hustru Anna Mathilda f. Kindberg. Makarna Olsson fick sammanlagt sju barn varav fyra nådde vuxen ålder. Familjen flyttade 1882 till Östermalm i Stockholm där de senare fick sitt sista barn – en son. Olof Olsson hade titlarna bruksägare, fd bruksägare, brukspatron mfl i folkbokföringen. Makarna avled båda i Stock-holm; hustrun 18 år efter sin mans död. Deras barn: Hulda Anna Karolina (1871-1894); avled ogift i Vårdinge i Södermanland av difteri. Olof Alfred född 1872, född och död samma dag. Dagmar Hulda Henriette (1874-1946); avled som änkefru Rubensson i Stockholm. Valborg Hulda Amalia (1875-1965); avled som änkefru Magnusson i Stockholm.



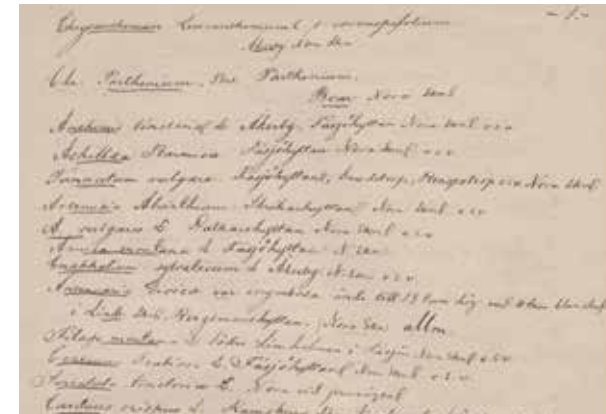
Ingen känd bild finns av Anders Gustaf Ohlsson men däremot av hans bror Olof Olsson - den unge brukspatronen som skänkte sin äldre brors herbarium till Karolinska läroverket i Örebro. Foto från Åke Mossbergs samlingar. Tack Åke!

Jean Ola Alfred (1876-1878).  
Jane Hulda Maria (1880-1881).  
Thorsten Oskar Hjalmar (1887-1905); begick självmord med ett revolverskott. ”Funnen död i skogen bortom Sofiahemmet” (enligt dödboken för Hedvig Eleonora församling i Stockholm).

Åkerby herrgård togs över av andra och såldes 1912 till Örebro läns landsting som där inrät-tade ett skyddshem för vanartiga pojkar. 1958 blev det istället en landstingsdriven kursgård och från och med 1999 en privat hotell- och konferensanläggning.

### Botaniskt

1863 upprättade den 16-årige skolynglingen Anders Gustaf Ohlsson en förteckning över växter och växtlokaler i Noratrakten och då företrädesvis i Fåsjöhyttan och vid Fåsjön. Han lämnade förteckningen till lektor Carl Hartman som sannolikt var hans lärare vid lär-overket i Örebro. Hartman använde senare en-



Del av omslaget och första sidan i Ohlssons växtförteckning i Uppsala universitetsbibliotek.

staka uppgifter från listan (tex blåtrylokaler) i ”Hartmans flora” som utkom i många upplagor under 1800-talet. Gunnar Samuelsson använde också listan i artiklar på 1920-talet om växt-lokaler i Västmanland. Ohlssons manuskript förvaras bland lektor Hartmans handlingar på handskriftavdelningen vid Uppsala universi-tetsbibliotek.

Anders Gustaf gjorde omfattade insamlingar som förvaras i herbariet i Örebro (OREB). Den yngre brodern Olof skänkte nämligen sin avlidne storebrors herbarium till läroverket i Örebro 1871 – ”en synnerligen värdefull gåva,

bestående i en stor europeisk och algerisk växtsamling på 5 å 6000 arter som tillhört givarens avlidne broder, studeranden A.G. Ohlsson” (Bohlin 2010)  
I herbariet finns åtskilliga ark från Nora bergslag.

Anders Gustaf Ohlssons förtecknade fynd utgör förstanoteringen för många arter i vår bygd. Jag har själv studerat listan på plats i Uppsala och har en kopia av den. Med viss framgång har jag även sökt efter åtskilliga ar-ter i den allt för tidigt bortgångne botanistens spår.

### Källor

Bergenskiöld, E. [1784]: Nora bergslag vid 1784 års slut. I J. Johansson (utg.): Om Noraskog [I]. 1875. (Det finns en ”nutida” separat utgåva red. av Åke Mossberg 1984).  
Bohlin, E. 2010: En botanisering bland botanister. T-veronikan, s. 18-20.  
Gellerstedt, J.D. 1852: Nerikes flora. 2. uppl., omarb. och utökad av C.O. Hamnström.  
Hartman, C.J. 1864: Handbok i Skandinavians flora. 9. uppl. och senare, utg. av C. Hartman.  
Ohlsson, A.G. 1864: ”Växtförteckning från V. Bergslagen; främst Nora och Viker”. Manuskript i Uppsala universitetsbibliotek i Hartmans samling. UUB D 120 b.  
von Post, H. 1843: Journal för botaniska samlingarne 1843. Manuskript i Kungl. Vetenskapsaka-demins bibliotek, numera förvarat i Stockholms universitetsbibliotek.  
Samuelsson, G. 1923 och 1925: Växtlokaler från Västmanland I resp. II. Svensk Bot. Tidskrift årg. 17 resp. 19.  
Wahlenberg, G. 1825: Resa till Vermland och Östergöthland. Manuskript i Uppsala universitets-bibliotek, UUB S 40:a.  
Wall, W.A. 1852: Westmanlands flora.  
Öman, E. E. [1853]: Beskrifning öfver Nora socken (med Vikers kapell). I J. Johansson (utg.): Noraskogs arkiv, andra bandet 1893.



# PROGRAM 2023



Blåsippor. Foto: Renate Schwencke

## **Söndag 12/2 kl 10:00 Fågelräkning vid Järleån.**

Strömstare, änder mfl. Även besök vid föreningsens fågelmatning i reservatet. Samling vid Hyttfallet i Hammarby. En väderberoende utflykt som kan vara lite krävande. Ledare Camilla 070-572 08 84 och Renate Schwencke 073-928 28 40

## **Söndag 12/3 kl 17:00 Årsmöte på Svalbo Cafe' Järle.**

Årsmötesförhandlingarna. Bildvisning och föreläsning av Per Karlsson Linderum om Trollsländor, Närkes Insektsförening. De har givit ut en bok om trollsländor som presenteras och som även kommer att kunna köpas på plats. Kaffe, smörgås och kaka serveras. Samäkning erbjuds till er som behöver. Ring Camilla 070-572 08 84 eller Roland 070-533 82 77

## **20/3-26/3 är årets Ugglevecka.**

Rundtur i bil kvällstid då vi hoppas få höra ugglor och andra nattljud. Ledare: Claes Dyst 073-275 24 54 . Intresseanmälan till Renate 073-928 28 40 och Camilla 070-572 08 84 så bestäms dag och samlingsplats för utflykten denna vecka. Samäkning erbjuds.

## **Torsdag 13/4 kl 17:00 Fibbetorpsreservatet.**

Kom med familjen så möts vi och lyssnar på vårfåglar, grillar korv, krattar och städar lite i reservatet. Olika fågelholkar visas och kan också köpas för en låg kostnad. Kontaktperson: Roland Thuvander 070-533 82 77.

## **Måndag 8/5 kl 17:00 Järleåns reservat, samling vid P-platsen**

Vi vandrar även efter ån och lyssnar på vårens fåglar ser på växter och djur som finns i denna rika miljö. Egen matsäck medtages, eldstad finns. Bra skor för vandring . Ledare: Lotta Persdotter 070 755 38 43 och Karin Berg 073-806 75 90

## **Lördag 20/5 Skattjakt med art-tema/bioblitz vid Järleån**

kl 08:00-12:00

I samband med biologiska mångfaldens dag har vi naturinventering och artjakt i månadens reservat Järleån. Hur många arter kan vi hitta? Dagen passar både vuxna och barn, nybörjare och naturkunniga!

Samling vid P-platsen 08:00. Utsett till månadens reservat av Länsstyrelsen. Under kunniga ledare för olika grupper följer vi olika teman:

08:00 spanar vi efter fåglar 10:00 letar vi insekter och vårblommor

11:00 du får lära dig rapportera i Artportalen, få tips på appar, Naturfalken mm

Vid samlingsplatsen finns grillplats , ta med eget fika! Kontaktperson: Camilla 070-572 08 84 Samarr med Naturskyddsföreningen, Hopajola, Länsstyrelsen.

## **Söndag 21/5 kl 06:00 Traditionsenlig cykeltur Åsbojön runt.**

Upplev vårens fåglar. Samling på Nora Torg. Turledare Anders Carlberg 070-405 67 98

## **Söndag 4/6 Stora Hjorttorps gård vid Munkatorp, Örebro.**

Vandring med fågelskådning, sjöfågel, doppingar. Hassel-och Eklundar med botaniska upptäckter i ett fantastiskt område vid Hjälmaren. Eget fika vid Venahuset. Matservering finns för de som vill stanna kvar och äta vid Hjorttorp.

Samling Nora torg 09:00 och vid Stora Hjorttorps gård P-platsen 09:30 Samarr. ÖLBS

Ledare: Berit Ragne' 070-624 23 49



Chrysopa abbreviata. Foto: Anders Carlberg

## **29/6 -2/7 Inventering av kärlväxter.**

6 st inventeringsrutor finns i Hällefors kommun. Vill du delta? Ta kontakt med och gör intresseanmälan till Mikael Andersson Länsstyrelsen 010-224 87 51

## **Söndag 20/8 Samling kl 10:00.**

### **Besök vid Stora Mon och Lilla Mon**

Vi tittar på lavar och mossor, mosippa, knärot, mellanlumner mm. Samling P-plats Lilla Mon. Infart från RV 50, gamla vägen som är asfalterad. Ledare och kontaktperson Karin Berg 073 - 806 75 90



NORA BIOLOGISKA FÖRENING

Studie  
främjandet

### **I samarbete med:**

Studiefrämjandet, Naturskyddsföreningen i Nora Örebro Läns Botaniska Sällskap ÖLBS





Ärtsångare och rödstjärt. Foto: Renate Schwencke





Vårtbitare. Foto: Renate Schwencke Morkulla. Foto Roland Thuvander

